

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2019-2020
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΛΕΝΤΖΑ ΜΑΡΙΑ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 271

ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τὸ ἀνθολόγιο τοῦ Νικοδήμου Ῥακενδύτη (British Libr. Add. 36669, fols. 1-192^v): Μία πρώτη προσέγγιση και μερική ἔκδοση ψυχωφελῶν ἱστοριῶν ἀπὸ αὐτὸ.

Επόπτης: Αλέξανδρος Αλεξάκης, Καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας, Τμήμα
Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
Α' ΜΕΡΟΣ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	5
1.2. ΜΟΝΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	7
1.3. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.....	11
1.4. ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ.....	13
1.5. ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ.....	15
1.6. ΚΩΔΙΚΑΣ	
i. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ.....	16
ii. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ.....	22
Β' ΜΕΡΟΣ	
ΚΕΙΜΕΝΟ	
2.1. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.....	24
2.2. ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	38
2.3. ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.....	51
2.4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	67

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος των μεταπτυχιακών σπουδών του Τομέα Νεοελληνικής Μεσαιωνικής της Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σκοπός αυτής της διατριβής είναι η μερική εξέταση του ανθολογίου του Νικόδημου Ρακενδύτη.

Η μελέτη αυτού του χειρογράφου μου έδωσε την ευκαιρία να εισέλθω σε έναν καινούργιο, για εμένα, κόσμο και ταυτοχρόνως να τον εξερευνήσω. Πρόκειται για το χώρο της μοναστικής λογοτεχνίας και ειδικότερα για το λογοτεχνικό είδος των αποφθεγμάτων και των ψυχοφελών ιστοριών. Τόσο η θεματική της μεταπτυχιακής μου διατριβής όσο και η ενασχόληση μου με αυτό το λογοτεχνικό είδος ήταν απόρροια του βαθύτατου μου ενδιαφέροντος για την επιστήμη της Παλαιογραφίας.

Με την ολοκλήρωση της εργασίας μου νιώθω το χρέος να ευχαριστήσω όλους όσους με στήριξαν και στάθηκαν δίπλα μου το χρονικό διάστημα της συγγραφής της παρούσας εργασίας και των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Ξεκινώντας λοιπόν από την οικογένεια μου, τους φίλους και τις συμφοιτήτριές μου, είμαι πολύ ευγνώμων στους δυο καθηγητές του Νεοελληνικού Μεσαιωνικού Τομέα των μεταπτυχιακών σπουδών, την αξιότιμη κ. Ελένη Καλτσογιάννη και τον αξιότιμο κ. Δημήτριο Γεωργακόπουλο, για τις γνώσεις, τη βοήθεια και τη συνεργασία που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Ακόμη, τις θερμότερες μου ευχαριστίες εκφράζω στον κ. Ηλία Χρυσοστομίδα ο οποίος, κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών μου σπουδών, αποτέλεσε για εμένα τη μούσα που με μύησε στον χώρο της Παλαιογραφίας και με ενέπνευσε να ασχοληθώ με αυτή την επιστήμη.

Οι μεγαλύτερες και πιο ειλικρινείς ευχαριστίες οφείλονται να ειπωθούν από πλευράς μου προς τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας διατριβής, τον κ. Αλέξανδρο Αλεξάκη για τις καθοριστικής σημασίας συμβουλές του, την πολύτιμη βοήθειά του και ανείπωτη στήριξή του. Τέλος, αναφερόμενη και στους τρεις καθηγητές του Τομέα Μεσαιωνική

Νεοελληνικής Φιλολογίας, θα ήθελα να τους ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου για τη στήριξη και τη βοήθεια που μου προσέφεραν με σκοπό την εισαγωγή μου στο συγκεκριμένο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών και πραγματικά ζητώ συγνώμη εάν άθελά μου σας προξένησα δυσκολίες.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η εμφάνιση των αποφθεγμάτων και των ψυχοφελών ιστοριών τοποθετείται τον 4^ο αιώνα. Πρόκειται για δύο λογοτεχνικά είδη τα οποία δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν σε μοναστικές κοινότητες από τους μοναχούς αυτών των κοινοτήτων.¹

Έμπνευση ως προς τους μοναχούς στάθηκαν οι Αναχωρητές² οι οποίοι ήταν οι πρώτοι χριστιανοί μοναχοί.³ Με την λέξη μοναχοί εννοούνται οι άνθρωποι οι οποίοι προτίμησαν να απομακρυνθούν από τα αστικά μέρη και τον υπόλοιπο κόσμο και να περάσουν την υπόλοιπη ζωή τους σε μοναστήρια που βρίσκονταν σε πιο ερημικές περιοχές.⁴

Τον 6^ο αιώνα λοιπόν εμφανίστηκαν τα πρώτα ίχνη για τη δημιουργία αποφθεγματικών συλλογών στην Παλαιστίνη.⁵ Αυτό είναι πολύ λογικό καθώς οι πρόσφυγες καλόγεροι από τη Σκήτη⁶ άρχισαν να συλλέγουν τις συλλογές των αποφθεγμάτων⁷ περίπου ενάμιση αιώνα μετά την περίοδο των Αναχωρητών.⁸

Για να γίνουν όλα αυτά κατανοητά είναι αναγκαίο να εξεταστεί λίγο βαθύτερα το ιστορικό υπόβαθρο. Ξεκινώντας λοιπόν από το 399 όταν εκδηλώθηκε μια μεγάλη κρίση στην Σκήτη και τη Νιτρία καθώς ο τότε αρχιεπίσκοπος Αλεξάνδρειας προέβη στον εξορισμό πολλών διακεκριμένων μοναχών κατά την πρώτη αντιπαράθεση σχετικά με τις θεολογικές απόψεις του Ωριγένη. Αυτοί οι καλόγεροι μετά τον διωγμό

¹ B. Llewellyn Ihssen, *John Moschos' Spiritual Meadow, Authority and Autonomy at the End of the Antique World*, Pacific Lutheran University, Washington, USA(2014), σ. 11

² *The Book of the Elders. Sayings of the Desert Fathers: The Systematic Collection*, Cistercian studies series: Number Two Hundred Forty, John Wortley (μτφρ.), Minnesota (2012), σ. 10

³ Ο. π., σ. 13

⁴ Ο. π., σ. 14

⁵ S. Rubenson (eds.), *Early Monastic and Classical Paideia* (vol. 3) in *Studia Patristica*, vol.LV, Markus Vinzent (eds.) [Sixteenth International Conference on Patristic Studies, Oxford 2011], Leuven-Paris- Walpole, MA 2013, σ. 16

⁶ Η σκήτη είναι η μικρή μοναστική κοινότητα ή το μέρος/δωμάτιο στο οποίο αποσύρεται κάποιος μοναχός όταν θέλει να μείνει μόνος, το ερημητήριο. Για τη σημασία της λέξης βλ. Δ. Δημητράκος, *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας*, Τόμος ΙΓ΄, Αθήνα, εκδ. Δομή

⁷ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 10

⁸ Ο. π. S. Rubenson, σ. 16

τους από την Αίγυπτο κινήθηκαν προς την Παλαιστίνη. Αυτό έλαβε χώρα τον 5^ο αιώνα. Για αυτό τα πρώτα ίχνη δημιουργίας αποφθεγματικών συλλογών εντοπίστηκαν στην Παλαιστίνη τον 6^ο αιώνα, όπως προαναφέρθηκε. Στην Παλαιστίνη οι μοναχοί ενεπλάκησαν σε θεολογικές και πολιτικές διαμάχες με την εκκλησία, καθώς ήταν αντίθετοι με τη Σύνοδο της Χαλκηδόνας.⁹ Παρά την εποχή και τα γεγονότα κατά τη διάρκεια των οποίων γράφονται τα αποφθέγματα και οι ψυχοφελείς ιστορίες, οι μοναχοί δεν αναφέρουν τίποτα για τις χριστολογικές διαφωνίες.¹⁰

⁹ Για όλη την παράγραφο (ως αυτό το σημείο) βλ. S. Rubenson, σ. 16

¹⁰ Ο. π. *The Book of Elders*, σ. 10

1.2. ΜΟΝΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Όπως προαναφέρθηκε, οι αποφθεγματικές συλλογές (ψυχοφελείς ιστορίες και αποφθέγματα) είναι ένα λογοτεχνικό είδος το οποίο αναπτύχθηκε από μοναχούς σε μοναστικά περιβάλλοντα.

Ειδικότερα, πρόκειται για συλλογές που είναι εξαιρετικά συνδεδεμένες με την εκπαίδευση της Ύστερης Αρχαιότητας και του Μεσαίωνα καθώς αποτελούν μέρος της μοναστικής σχολικής παράδοσης, σύμφωνα με την Lillian Larsen.¹¹ Τόσο τα αποφθέγματα όσο και οι ψυχοφελείς ιστορίες αποτελούσαν το εκπαιδευτικό υλικό στα μοναστήρια από τα τέλη του 5^{ου} ως και τον 6^ο αιώνα.¹² Οι μοναχοί λοιπόν των μοναστηριών, που ήταν υπεύθυνοι για τη διδασκαλία της θεωρίας αλλά και της πρακτικής της ασκητικής ζωής, χρησιμοποιούσαν αυτές τις ιστορίες και τα αποφθέγματα για την επίτευξη του στόχου τους.¹³

Η μοναστική κοινότητα στην οποία αναπτύχθηκε αυτό το λογοτεχνικό είδος ήταν εξαιρετικά σιωπηλή, με την έννοια πως οι μοναχοί δεν συζητούσαν τόσο μεταξύ τους. Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες σύμφωνα με τις οποίες οι νεότεροι μοναχοί-μαθητές παρακαλούσαν τους γηραιότερους-δασκάλους να τους μιλήσουν, να τους πουν έστω και μία λέξη για όσα γνώριζαν. Οι γηραιότεροι, από την άλλη πλευρά, όταν μιλούσαν, εξέφραζαν απλώς μία μικρή και σύντομη φράση, δηλαδή ένα απόφθεγμα. Μέσω λοιπόν της προφορικής παράδοσης οι μοναχοί μεταβίβαζαν τις γνώσεις τους στους μαθητές τους όπως οι ίδιοι τις δέχτηκαν από τους δικούς τους πνευματικούς πατέρες. Με αυτό τον τρόπο, οι ιστορίες και τα αποφθέγματα πέρασαν από γενιά μοναχών σε γενιά μέσα στα μοναστήρια ενώ υπάρχουν μαρτυρίες κατά τις οποίες οι μοναχοί διηγούνταν τέτοιου είδους ιστορίες και σε ταξιδιώτες που επισκέπτονταν το μοναστήρι.¹⁴

Οι πρωιμότεροι μοναχοί, οι οποίοι είχαν επηρεαστεί από τους Αναχωρητές ως προς την αποφυγή του βίου στα αστικά κέντρα, ήταν απλοί αγρότες. Προέρχονταν από μικρές πόλεις και χωριά τα οποία βρίσκονταν κοντά στο Νείλο και μιλούσαν την

¹¹ Ο.π., S. Rubenson, σ. 18

¹² Ο.π., σσ. 18-19

¹³ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 15

¹⁴ Για όλη την παράγραφο βλ. J. Wortley, *A Repertoire of Byzantine Tale*, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

Κοπτική γλώσσα,¹⁵ οπότε η αρχική γλώσσα των συλλογών ήταν η Κοπτική. Έπειτα, στο έργο τους ενεπλάκησαν και κάποιοι πιο μορφωμένοι άνθρωποι της Αιγύπτου οι οποίοι μιλούσαν την Ελληνική γλώσσα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι συλλογές εκτός από τα Κοπτικά να αρχίσουν να κυκλοφορούν και στα Ελληνικά ενώ η πρώτη καταγραφή τους έγινε στην Ελληνική.¹⁶ Έπειτα μεταφράστηκαν σε όλες τις χριστιανικές μεσαιωνικές γλώσσες με πρώτη την Κοπτική.¹⁷

Ωστόσο, με την έναρξη της καταγραφής των ιστοριών δεν έπαψε η προφορική τους διάδοση. Όπως αναφέρει ο Wortley στο *Repertoire* λόγω της μεγάλης διάδοσης υπήρχαν ιστορίες που ήταν γνωστές και από την προφορική αλλά και από τη γραπτή τους παράδοση. Αυτό σημαίνει πως υπήρχε η πιθανότητα ένας αντιγραφείας να γνώριζε και τις δύο εκδοχές της ιστορίας που επρόκειτο να αντιγράψει. Δεν είναι λίγες οι φορές, σύμφωνα με τον Wortley, κατά τις οποίες προτιμούσε την προφορική παράδοση την οποία είχε λάβει απευθείας ο ίδιος από τους πνευματικούς του πατέρες, ενώ υπάρχει και η πιθανότητα να είχε δημιουργήσει μία άλλη νέα εκδοχή κάποιας ιστορίας συνθεμένη και από τις δύο πηγές που είχε στη διάθεσή του. Αυτό δείχνει πως υπήρχε μεγάλη ελευθερία στην αντιγραφή των κειμένων. Κάποιες φορές οι αντιγραφείς δεν δίσταζαν να αλλάζουν τα ονόματα των τόπων και των ηρώων των ιστοριών, να προσθέτουν στοιχεία ή να αφαιρούν στοιχεία από το κάθε κείμενο.¹⁸ Ακόμη, και οι άλλοι που συμμετείχαν στην αναπαραγωγή και διάδοση των ιστοριών, δηλαδή μοναστικοί δάσκαλοι, μαθητευόμενοι, αναγνώστες και συλλέκτες, είναι πιθανό να δημιούργησαν και πολλές από αυτές.¹⁹ Κάποιες από τις ιστορίες δημιουργήθηκαν με σκοπό την εξήγηση ή τη διευκρίνιση ενός αποφθέγματος.²⁰ Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι ψυχοφελείς ιστορίες και τα αποφθέγματα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πηγή για την επικρατούσα κατάσταση και τα όσα γεγονότα συνέβησαν τον 4^ο αιώνα.²¹

Αυτά τα διδάγματα των πνευματικών πατέρων, οι ψυχοφελείς ιστορίες και τα αποφθέγματα, μετά την καταγραφή τους και λόγω του όγκου τους συγκεντρώθηκαν

¹⁵ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 13

¹⁶ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 16

¹⁷ Ο. π., σ. 11

¹⁸ Για όλη την παράγραφο (ως και αυτό το σημείο) βλ. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

¹⁹ Ο. π. S. Rubenson, σ. 7

²⁰ Ο. π. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

²¹ Ο. π. S. Rubenson, σ. 19

σε δύο κύριες και μεγάλες συλλογές. Πρόκειται για τις δύο γνωστές συλλογές, την Αλφαβητική και την Συστηματική συλλογή.

Η Αλφαβητική συλλογή συντάχθηκε στα τέλη του 5^{ου} αιώνα στην Παλαιστίνη. Σε αυτή τη συλλογή δίνονται με αλφαβητική σειρά τα ονόματα 130 μοναχών και κάτω από το κάθε όνομα παρατίθενται στα ελληνικά τα αποφθέγματα και οι ιστορίες που είχαν ειπωθεί από τον καθένα τους.²² Ακόμη, υπήρχαν κάποιες ιστορίες ανώνυμες οι οποίες δεν είχαν συμπεριληφθεί σε αυτή τη συλλογή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μία συμπληρωματική συλλογή, η Ανώνυμη συλλογή. Αυτή συμπεριλάμβανε τα αποφθέγματα και τις ιστορίες για τις οποίες δεν υπήρχαν πληροφορίες για το μοναχό από τον οποίο είχαν ειπωθεί.²³

Από την άλλη πλευρά, η Συστηματική συλλογή συντάχθηκε στις αρχές του 6^{ου} αιώνα και σε αυτή οι ιστορίες κατατάσσονται με βάση το θέμα τους. Ειδικότερα, υπάρχουν 21 κεφάλαια, το καθένα από τα οποία παρουσιάζει μία μοναστική αρετή και με βάση αυτή κατηγοριοποιούνται οι ιστορίες και τα αποφθέγματα.²⁴ Χαρακτηριστικό αυτών των ιστοριών είναι πως οι ήρωες τους είναι ανώνυμοι.²⁵

Τα αποφθέγματα και οι ψυχοφελείς ιστορίες έκαναν την πρώτη εμφάνιση τους τον 4^ο αιώνα, όπως προαναφέρθηκε, ενώ το διάστημα από τα τέλη του 4^{ου} αιώνα ως και τον 7^ο αιώνα αποτελεί την πιο παραγωγική περίοδο αυτών των λογοτεχνικών ειδών.²⁶ Στα τέλη του 7^{ου} αιώνα ο Αναστάσιος, ο ηγούμενος της Ιεράς Μονής του Όρους Σινά συντάσσει τη συλλογή του *Οδηγός*²⁷ και από εκεί και έπειτα δεν έχουμε καμία άλλη πληροφορία για την συγγραφή και την σύνταξη συλλογών ψυχοφελών ιστοριών.²⁸ Η αναβίωση αυτού του λογοτεχνικού είδους χρονολογείται περίπου δύο αιώνες αργότερα, δηλαδή στο δεύτερο μισό του 10^{ου} αιώνα, ο Παύλος Μονεμβασίας συντάσσει την συλλογή του με τίτλο *Πνευματικά Ψυχοφελείς Ιστορίες*.²⁹ Οι ιστορίες που γράφονται την περίοδο αυτή, δηλαδή την περίοδο της αναβίωσης του είδους, είναι διαφορετικές από τις προηγούμενες καθώς αποτελούν λογοτεχνικές συνθέσεις

²² A. Cain, *The Greek Historia Monachorum in Aegypto. Monastic Hagiography in Late Fourth Century*, Oxford (2016), σ. 70

²³ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 17

²⁴ Ο. π., σσ. 17-18

²⁵ Ο. π. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

²⁶ S. Efthymiades (eds.), *The Ashgate Companion to Byzantine Hagiography*, vol. II: Genres and Context. Part I: Genres, varieties and forms. Chap. 1: Byzantine Hagiography and its Literary Genres. Some Critical Observations, Ashgate (2014), σ. 143

²⁷ Ο. π., σ. 149

²⁸ Ο. π. S. Efthymiades, σ. 150

²⁹ Ο. π., σ. 150

και όχι αυθόρμητες προφορικές δημιουργίες.³⁰ Ωστόσο, ο Bingeli υποστηρίζει πως κατά την περίοδο μεταξύ του 7^{ου} και του 9^{ου} αιώνα συνεχίζεται η σύνταξη συλλογών στην Κωνσταντινούπολη, δίχως όμως να γνωρίζουμε κάποιον συγγραφέα ή κάποια συλλογή. Τον 11^ο αιώνα παρατηρείται η σύνταξη συλλογών από προϋπάρχουσες ιστορίες.³¹ Μετά τις αρχές του 11^{ου} αιώνα δεν έχουν βρεθεί άλλες νέες ιστορίες και αυτό αποδεικνύει ότι κάπου εκεί έχει σταματήσει αυτή η παράδοση. Ωστόσο, η αντιγραφή των ήδη υπαρχουσών ιστοριών συνεχίζεται και αυτό αποδεικνύει ότι εκτιμώνται ως είδος.³²

³⁰ Ο. π. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

³¹ Ο. π. S. Efthymiades, σ. 151

³² Ο. π. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

1.3. ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Τα αποφθέγματα είναι σύντομες φράσεις ή απαντήσεις σε ερωτήματα.³³ Πρόκειται για ρητά που αναπτύχθηκαν σε μοναστικό περιβάλλον από μοναχούς με απώτερο σκοπό τη διδασκαλία νεαρών μοναχών (μαθητών τους),³⁴ όπως έχει προαναφερθεί. Θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως χαρισματικές φράσεις που ο μοναχός έλεγε κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας στους μαθητές του ή ακόμη και σε ταξιδιώτες οι οποίοι είχαν κάποιο πρόβλημα και επισκέπτονταν το μοναστήρι με σκοπό την εύρεση κάποιας λύσης για το πρόβλημά τους.³⁵ Οι μαθητές θα έπρεπε να απομνημονεύσουν το πρώτο απόφθεγμα το οποίο είχαν λάβει προφορικά ώστε ο πνευματικός τους πατέρας να προχωρήσει στη διδασκαλία του επόμενου.³⁶

Αυτά τα σύντομα κείμενα περιέχονται σε μεγαλύτερες αποφθεγματικές συλλογές.³⁷ Αν κάποιος προσπαθήσει να ξεχωρίσει το κάθε απόφθεγμα από τη συλλογή στην οποία εμπεριέχεται, θα συνειδητοποιήσει πως ίσως το απόφθεγμα να αποτελεί τον κύριο πυρήνα πάνω στον οποίο βασίστηκε ο αγιογράφος για την συγγραφή πολλών διηγήσεων. Δεν είναι λίγοι οι αγιογράφοι, οι οποίοι εμπνευσμένοι από ένα απόφθεγμα και βασισμένοι σε αυτό, οδηγήθηκαν στην συγγραφή κάποιας διήγησης ή και κάποιου βίου ενός Αγίου.³⁸ Σε αυτές τις περιπτώσεις, δηλαδή από τη μία της ένταξης των αποφθεγμάτων σε μία συλλογή και από την άλλη του γεγονότος πως ένα απόφθεγμα μπορεί να αποτελεί το βασικό πυρήνα συγγραφής ενός άλλου γραμματειακού είδους, υπάρχει ένα θετικό ως προς την καταγραφή του. Το απόφθεγμα λόγω της μικρής του έκτασης είναι εύκολο να απομνημονευθεί από κάποιον. Από το γεγονός αυτό απορρέει πως ένα απόφθεγμα δεν υπέστη πολλές αλλαγές κατά τη διάρκεια της καταγραφής του.³⁹

Ακόμη, αξίζει ιδιαίτερα να αναφερθούν και τα στάδια με βάση τα οποία εξελίχθηκε αυτό το λογοτεχνικό είδος, επεξηγηματικά πως από την προφορική παράδοση και τις σύντομες ρήσεις, τα αποφθέγματα, έφτασαν στα χέρια μας

³³ Ο. π. S. Rubenson, σ. 12

³⁴ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 9

³⁵ Ο. π., σ. 9

³⁶ Ο. π., σ. 15

³⁷ Ο. π., σ. 9

³⁸ Ο. π. S. Efthymiades, σ. 33

³⁹ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 18

ολόκληρες συλλογές. Σύμφωνα με τον Guy, τέσσερα είναι τα βασικά στάδια της εξέλιξης. Αρχικά, τα αποφθέγματα (και οι ιστορίες) άρχισαν να μεταδίδονται προφορικά, για να γίνω πιο σαφής ο κάθε μοναχός 'μοιραζόταν' τις γνώσεις που κατείχε με τους υπόλοιπους (μαθητές, μοναχούς, ταξιδιώτες). Σε δεύτερο επίπεδο, έρχεται η πρώτη καταγραφή των ιστοριών σε μικρές συλλογές και αυτό έχει ως επακόλουθο το τρίτο στάδιο που είναι η εξέλιξη από τις μικρές συλλογές σε πιο μεγάλες, όπως είναι η Αλφαβητική και η Συστηματική. Εφόσον το τρίτο στάδιο χαρακτηρίζεται από την εξέλιξη σε μεγάλες συλλογές, δηλαδή την τελική κατάληξη που θα μπορούσε να έχει η προφορική παράδοση των αποφθεγμάτων, το τέταρτο στάδιο είναι εκείνο που συμπεριλαμβάνει τις συμπληρωματικές συλλογές. Αυτές τις συλλογές που συντάχθηκαν ως συμπληρώματα σε προηγούμενες.⁴⁰ Ένα παράδειγμα τέτοιας συλλογής είναι η Ανώνυμη η οποία γράφτηκε ως συμπλήρωμα στην Αλφαβητική.

⁴⁰ Για όλη την παράγραφο βλ. S. Rubenson, σ. 12

1.4. ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Οι ψυχωφελείς ιστορίες αποτελούν είδος της μοναστικής λογοτεχνίας⁴¹ των περιοχών της Αιγύπτου, της Παλαιστίνης και της Συρίας και αναπτύχθηκαν σε μοναστικό περιβάλλον μέσω της προφορικής παράδοσης.⁴² Το επίθετο *ψυχωφελής* χαρακτηρίζει μία ιστορία η οποία είναι ευεργετική για την ψυχή, με άλλα λόγια αυτή που ωφελεί κατά κάποιο τρόπο τις ψυχές των ανθρώπων και έχει ως σκοπό την ηθική τους βελτίωση.⁴³ Πρόκειται για σύντομες ιστορίες, όμοιες με τις νουβέλες,⁴⁴ με διηγηματική δομή.⁴⁵ Πρωταγωνιστές συνήθως σε αυτές τις ιστορίες είναι είτε ένας ιερός άνθρωπος είτε ένας ευσεβής μοναχός⁴⁶ ενώ οι υπόλοιποι χαρακτήρες ποικίλλουν (δαίμονες, ληστές, ιερόδουλες, ναύτες κ.α.).⁴⁷ Ακόμη, πολλές φορές δεν ονομάζονται τόσο οι χαρακτήρες όσο και ο τόπος δράσης.⁴⁸

Οι ιστορίες αυτές, ομοίως με τα αποφθέγματα, αποτέλεσαν το υλικό στο οποίο βασίστηκαν πολλοί αγιογράφοι με σκοπό την συγγραφή κειμένων που αναφέρονται στις ζωές των αγίων ή εγκωμίων.⁴⁹ Στην ουσία οι ψυχωφελείς ιστορίες βρίσκονται κάπου στο ενδιάμεσο μεταξύ των αποφθεγμάτων και των Βίων των Αγίων.⁵⁰ Παρουσιάζοντας κάποια κοινά χαρακτηριστικά με τους Βίους,⁵¹ οι ψυχωφελείς ιστορίες είναι μικρότερες από τους Βίους και μεγαλύτερες από μία μέρα του Βίου ενός Αγίου.⁵² Επίσης, μπορούν να σταθούν ως ανεξάρτητες ιστορίες εκτός συλλογών. Αυτή η ανεξάρτητη ύπαρξη τους έκανε δυνατή τη διάδοση τους έξω από το μοναστικό περιβάλλον ως πνευματικά ευεργετικές ιστορίες.⁵³ Με την έννοια πως εύκολα θα μπορούσαν να εννοηθούν ως ιστορίες και στον υπόλοιπο κόσμο πέρα από το μοναστικό.

⁴¹ Ο. π. A. Cain, σ. 70

⁴² Ο. π. B. Llewellyn Ihssen, σ. 11

⁴³ Ο. π. S. Eftymiades, σ. 143

⁴⁴ Ο. π., σ. 34

⁴⁵ Ο. π., σ. 143

⁴⁶ Ο. π., σ. 34

⁴⁷ Ο. π., σ. 144

⁴⁸ Ο. π. B. Llewellyn Ihssen, σ. 11

⁴⁹ Ο. π. S. Eftymiades, σ. 34

⁵⁰ Ο. π., σ. 143

⁵¹ Ο. π., σ. 151

⁵² Ο. π. B. Llewellyn Ihssen, σ. 11

⁵³ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 15

Όπως σημειώθηκε προηγουμένως οι ψυχοφελείς ιστορίες αποτελούν εξέλιξη των αποφθεγμάτων σε ορισμένες περιπτώσεις. Στην ουσία αυτά τα δύο συνδέονται αλληλένδετα. Από τη μία πλευρά, τα αποφθέγματα αποτελούσαν τη θεωρία για τη μοναστική ζωή ενώ από την άλλη πλευρά οι ιστορίες εξηγούσαν μέσα από παραδείγματα τον τρόπο ζωής τον οποίο θα έπρεπε να ακολουθήσει κάποιος ώστε να ακολουθήσει τη μοναστική ζωή.⁵⁴ Τέλος, για πολλά χρόνια τόσο οι ψυχοφελείς ιστορίες όσο και τα αποφθέγματα αποτελούσαν τη λαϊκή παράδοση της Ερήμου.⁵⁵

⁵⁴ Ο. π. *The Book of the Elders*, σ. 15

⁵⁵ Ο. π. J. Wortley, <http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

1.5. ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Ένα από τα λίγα στοιχεία που μπορούμε να διαβάσουμε με ακρίβεια στον πρόλογο του χειρογράφου, ο οποίος διαβάζεται με μεγάλη δυσκολία λόγω των φθορών του, είναι το όνομα Νικόδημος Ρακενδύτης. Σύμφωνα και με τις πληροφορίες του καταλόγου των χειρογράφων της Βρετανικής Βιβλιοθήκης⁵⁶ αυτός είναι και ο συγγραφέας του εξεταζόμενου ανθολογίου.

Η ζωή του Νικόδημου Ρακενδύτη έχει μένει σε πλήρη αφάνεια καθώς δεν γνωρίζουμε απολύτως τίποτα για εκείνον. Το μοναδικό στοιχείο που έχουμε για εκείνον είναι το γεγονός πως έγραψε αυτό το Ανθολόγιο⁵⁷ ενώ το ίδιο το Ανθολόγιο δεν μας προσφέρει κανένα βιογραφικό στοιχείο για εκείνον.

⁵⁶ British Library, Digitised Manuscripts,

http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Add_MS_36669

⁵⁷ M. Richard, *Florilèges spirituels grecs*, στο *Dictionnaire de Spiritualite*, τόμος 5, Παρίσι (1962), σ. 508

1.6. ΚΩΔΙΚΑΣ

i. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Η παρούσα έρευνα έχει ως αντικείμενο το Ανθολόγιο του Νικόδημου Ρακενδύτη. Πρόκειται για μία Αποφθεγματική συλλογή η οποία συμπεριλαμβάνεται στο κώδικα με αριθμό 36669 που αποτελεί το επιπρόσθετο υλικό χειρογράφων του Βρετανικού Μουσείου. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα το συγκεκριμένο χειρόγραφο να είναι και αυτόγραφο χειρόγραφο του συγγραφέα.⁵⁸

Το χειρόγραφο είναι χάρτινο, με διαστάσεις 16,5x12,5 εκ. ενώ οι διαστάσεις της γραμμένης επιφάνειας είναι 16x9 εκ.. Ολόκληρος ο κώδικας αποτελείται από 218 φύλλα ενώ κάθε σελίδα περιλαμβάνει 23 σειρές. Η χρονολόγησή του τοποθετείται τον 14^ο αιώνα, σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας παρέχει η Βρετανική Βιβλιοθήκη⁵⁹.

Ο τίτλος του χειρογράφου «Λειμών ένθάδε καρπῶν πεπληρομένος» προϋποθέτει τον εξαιρετικά ωφέλιμο χαρακτήρα του κειμένου. Αν και αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα, ο τονισμός των λέξεων του τίτλου διατηρείται. Ο τίτλος παραδίδεται μέσα σε ένα ορθογώνιο πλαίσιο τα σχέδια του οποίου θυμίζουν αλυσίδα. Ακόμη, στο μέρος που βρίσκεται επάνω από το ορθογώνιο πλαίσιο υπάρχει ένα κόσμημα το οποίο δεν φαίνεται εξολοκλήρου λόγω φθοράς. Για το σχεδιασμό της διακόσμησης του τίτλου και για τον τίτλο χρησιμοποιήθηκε κόκκινο μελάνι, κατά κύριο λόγο, σε συνδυασμό με μαύρο μελάνι. Η χρήση του κόκκινου μελανιού συνεχίζεται στις 10 πρώτες σειρές του κειμένου οι οποίες αποτελούν και τον πρόλογο του κειμένου. Ακόμη, κόκκινο μελάνι παρατηρείται στο πρώτο γράμμα της κάθε παραγράφου και στο πρώτο γράμμα των τίτλων των επιμέρους ιστοριών (όταν βεβαίως διαθέτουν τίτλο).

Η κατάσταση του χειρογράφου θα χαρακτηριζόταν ως αρκετά καλή καθώς είναι γραμμένο σε μικρογράμματη ευανάγνωστη γραφή. Μόνο η πρώτη σελίδα

⁵⁸ Ο. π., Μ. Richard, σ. 508

⁵⁹ British Library, Digitised Manuscripts

http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Add_MS_36669

παρουσιάζει πρόβλημα στην ανάγνωσή της λόγω φθοράς ενός μεγάλου τμήματός της. Γενικότερα, ο χωρισμός των λέξεων είναι ευδιάκριτος ενώ σε σημεία που υπάρχει δυσκολία στη διάκριση των λέξεων σημαντικό ρόλο παίζουν οι τόνοι και τα πνεύματα, η σωστή χρήση των οποίων ακολουθείται στο μεγαλύτερο μέρος του χειρογράφου.

Ένα ακόμη αξιοπρόσεκτο σημείο της γραφής για το οποίο είναι ανάγκη να γίνει λόγος είναι ο τρόπος γραφής των γραμμάτων. Γίνεται αντιληπτή μία ποικιλία στον τρόπο με τον οποίο γράφονται ορισμένα γράμματα. Με άλλα λόγια κάποια από τα γράμματα γράφονται με διαφορετικό τρόπο μέσα στην ίδια παράγραφο ακόμη και στην ίδια λέξη. Αυτό εντοπίζεται πιο έντονα στα *α, β, η, π* και *ω*. Αυτά τα γράμματα εμφανίζονται με δύο εντελώς διαφορετικές μορφές στο χειρόγραφο. Ενώ λογική είναι η μικρή μορφοποίηση ή η επέκταση κάποιων γραμμάτων κατά την ένωση τους με το προηγούμενο ή το επόμενο γράμμα της λέξης (όπως συμβαίνει με το *α* και το *ε*).

Επίσης, υπάρχουν γράμματα τα οποία εμφανίζονται σπανιότερα με μία δεύτερη μορφή σε ορισμένα σημεία του χειρογράφου την οποία θα χαρακτηρίζαμε ως αποτέλεσμα βιασύνης ή κούρασης του γραφέα. Μία τέτοια περίπτωση είναι αυτή του *θ* του οποίου το κάτω μέρος μένει ανοιχτό/ανολοκήρωτο σε ορισμένες περιπτώσεις.

Αν και πρόκειται για μικρογράμματη γραφή, κάποια γράμματα όπως το *ν*, το *η* και το *φ*, ακολουθούν την μεγαλογράμματη μορφή τους σε ίσο ωστόσο μέγεθος με τα υπόλοιπα γράμματα. Ακόμη, χαρακτηριστική είναι η γραφή του *τ* το οποίο άλλοτε γράφεται σε ίσο μέγεθος με τα υπόλοιπα γράμματα και άλλοτε σε μεγαλύτερο.

Εξαιρετικά συχνοί είναι και οι συνδυασμοί δύο γραμμάτων είτε πρόκειται για δύο φωνήεντα είτε για τον συνδυασμό ενός φωνήεντος με ένα σύμφωνο. Στην πρώτη περίπτωση κατατάσσονται οι συνδυασμοί των *ευ, ει* και *ου*. Αξιοπρόσεκτο είναι πως στους διφθόγγους *ει* και *ου* μερικές φορές τα γράμματα γράφονται μεμονωμένα έχοντας μεταξύ τους ένα μικρό διάστημα (το διάστημα το οποίο υπάρχει σε όλα τα γράμματα της κάθε λέξης). Στους συνδυασμούς φωνήεντος- συμφώνου πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει το *ε* το οποίο αλλάζει εντελώς μορφή κατά τον συνδυασμό του με τα *κ, λ* και *ρ*.

Από ένα τόσο μεγάλο σε έκταση και με τέτοιο περιεχόμενο χειρόγραφο δεν είναι δυνατόν να λείπουν οι βραχυγραφίες. Εντοπίζονται στο κείμενο οι βραχυγραφίες των παρακάτω λέξεων ή των παραγόντων αυτών των λέξεων: ἄν(θρωπ)ος, Δ(αί)δ, Θ(ε)ς, Ἰ(ησου)ς Χ(ριστ)ός, κ(ύρι)ος, οὐ(ρα)νος, π(ατ)ήρ, π(ατρ)ίς, πν(εῦμ)α και σ(ωτ)ήρ.

Με βάση τη χρονολόγηση του χειρογράφου και όλες τις σχετικές με τον τρόπο γραφής παρατηρήσεις, θα λέγαμε πως η γραφή που ακολουθείται στο χειρόγραφο μας είναι η μεικτή μικρογράμματη γραφή. Οι διαφορετικές μορφές ενός γράμματος, οι έντονοι συνδυασμοί γραμμάτων και η επιστροφή κάποιων μεγαλογράμματων χαρακτήρων είναι τα βασικά στοιχεία που μας οδήγησαν σε αυτό το συμπέρασμα.⁶⁰

Η ορθογραφία του χειρογράφου θα χαρακτηριζόταν ως αρκετά ικανοποιητική. Τα ορθογραφικά λάθη που εντοπίζονται (στο εξεταζόμενο χωρίο) είναι πολύ λίγα ενώ έχει διορθωθεί μόλις ένα συντακτικό λάθος. Ωστόσο, η σύνταξη παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία σε ορισμένα σημεία με αποτέλεσμα το κείμενο να γίνεται εξαιρετικά δυσνόητο.

Το μοναδικό σημείο που δέχτηκε έντονη παρέμβαση είναι η στίξη. Μέσα στο κείμενο γίνεται χρήση των παρακάτω σημείων στίξης: κόμμα, τελεία, άνω τελεία, παύλα, ερωτηματικό και οι διπλές τελείες. Κυρίαρχη είναι η χρήση της άνω τελείας η οποία στα περισσότερα σημεία χρησιμοποιείται όπως το κόμμα, δηλαδή για μικρές παύσεις ενώ ιδιαίτερη είναι η παρουσία της στα διαλογικά μέρη. Χρησιμοποιείται για το χωρισμό αυτών. Η χρήση της διπλής τελείας, άνω και κάτω τελεία, χρησιμοποιείται μόνο ως ένδειξη του τέλους μία ιστορίας ή ενός αποφθέγματος. Απαρατήρητη δεν θα μπορούσε να είναι η χρήση της παύλας στο τέλος ενός στίχου με σκοπό τον διαχωρισμό της λέξης και τη συνέχιση της στο επόμενο στίχο. Σε ελάχιστες περιπτώσεις συναντούμε την τελεία, όπου σταματάει το νόημα μίας πρότασης, και το κόμμα για τη μερική παύση. Το ερωτηματικό συναντάται μόνο εκεί όπου εντοπίζονται ερωτήσεις, δηλαδή κυρίως στα διαλογικά μέρη.

Σημαντική είναι και η αρίθμηση των φύλλων του κώδικα η οποία τοποθετείται στο αριστερό πάνω μέρος κάθε φύλλου. Η αρίθμηση ακολουθεί μία σωστή ροή μέχρι και το 40^ο φύλλο. Από εκεί και μετά σημειώνεται ένας λάθος, δηλαδή αυτός που αρίθμησε το χειρόγραφο, πιθανότητα ο γραφέας του, πέρασε στο 42^ο φύλλο αντί του 41^{ου}. Αυτό λάθος έγινε αντιληπτό και διορθώθηκε. Με αυτόν τον τρόπο από το 41^ο φύλλο και έπειτα (μέχρι το τέλος του χειρογράφου) να καταγράφονται δύο αριθμήσεις σε κάθε φύλλο από τις οποίες η μία διαγράφεται με μία ευθεία γραμμή. Η σωστή αρίθμηση γράφεται με ένα λιγότερο έντονο μαύρο μελάνι από εκείνο της λανθασμένης το οποίο μάλιστα χρησιμοποιείται και για τη γραφή του κειμένου.

⁶⁰ Για όλα τα χαρακτηριστικά της μεικτής μικρογράμματης γραφής βλ. Ε. Μιονί, *Εισαγωγή στην Ελληνική Παλαιογραφία*, Πάδοβα 1975, Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης(μτφρ.), Ιωάννινα (1977), σσ. 88-90

Αυτή η διαφοροποίηση του μελανιού ίσως να υποκρύπτει τη μεταγενέστερη διόρθωσή του.

Εκτός από την αρίθμηση των φύλλων γίνεται και αρίθμηση των τετραδίων που εμπεριέχονται στον κώδικα. Αυτή η αρίθμηση βρίσκεται στο κάτω μέρος της αρχής κάθε τετραδίου (δηλαδή ανά 8 φύλλα⁶¹) και σηματοδοτείται με τα γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου.

Ακόμη, πέρα από την προαναφερθείσα διακόσμηση του τίτλου, εντοπίζονται δύο μικρά σχήματα στα φύλλα 217^v και 218^f. Το σχήμα στο 217^v απεικονίζει έναν σταυρό του οποίου οι πλευρές είναι στρογγυλές και όχι τετράγωνες όπως συνηθίζεται. Το κάτω τμήμα του σταυρού αυτού δεν είναι εμφανές καθώς τελειώνει το φύλλο περίπου στη μέση του σχήματος. Στο εσωτερικό του τμήμα υπάρχουν πολλές γραμμές οριζόντιες και κάθετες που έχουν στρογγυλή καμπύλη και ενώνουν τα τμήματα μεταξύ τους, το αριστερό με το δεξί και το πάνω με το κάτω. Πρόκειται για συνεχείς γραμμές χωρίς τέλος ούτε αρχή που δεν συναντιούνται όπως εκείνες των μεγάλων αυτοκινητόδρομων όπου κάποιες περνάνε από το πάνω μέρος και κάποιες από το κάτω χωρίς να συναντιούνται ούτε να εμποδίζει η μία την άλλη.

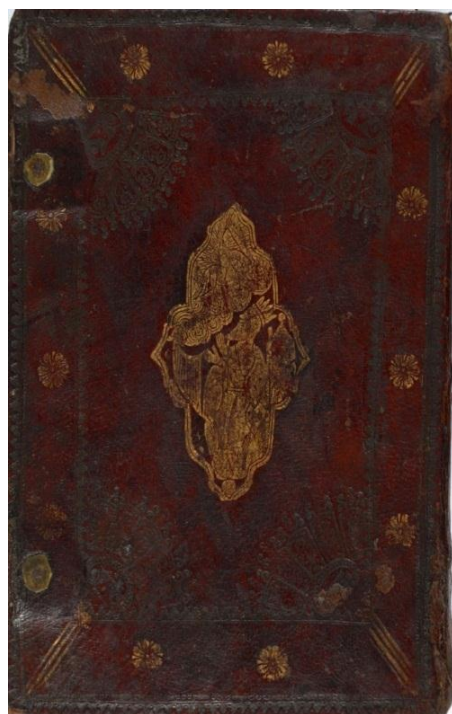
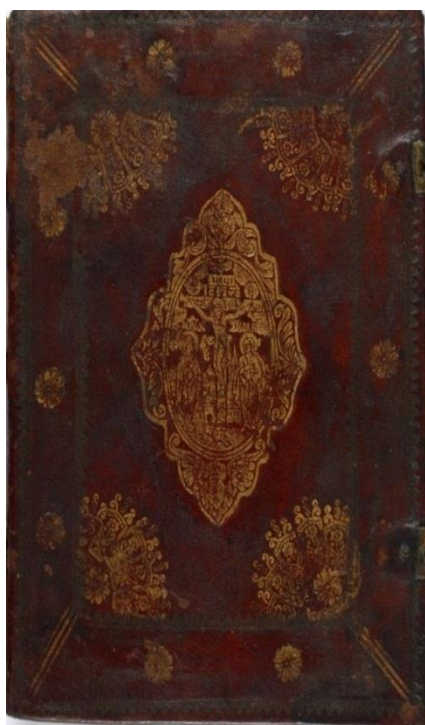
Το άλλο σχήμα έχει στρογγυλή μορφή και αποτελείται και αυτό από συνεχείς γραμμές που δεν έχουν τέλος και αρχή. Σε αυτήν την περίπτωση θα λέγαμε πως οι γραμμές μοιάζουν με αλυσίδα. Όπως και προηγουμένως, οι γραμμές διέρχονται η μία πάνω από την άλλη. Το μαύρο μελάνι με το οποίο έχουν σχεδιαστεί αυτές οι γραμμές τις κάνει ευδιάκριτες στο καφέ χρώμα που χρησιμοποιείται για τον χρωματισμό όλου του σχήματος. Τα δύο αυτά σχήματα αν και διαφορετικά έχουν κάτι κοινό μεταξύ τους. Οι γραμμές τους ενώνονται μεταξύ τους με έναν περίεργο τρόπο σαν να σχηματίζουν ένα λαβύρινθο που δεν διαθέτει είσοδο και έξοδο ή μία αλυσίδα που δεν διαθέτει αρχή και τέλος. Αυτά τα παράξενα σχήματα πιθανότατα σηματοδοτούν το τέλος του κώδικα, χωρίς να υπάρχει κάποιο άλλο βιβλιογραφικό σημείωμα.⁶²

Όπως προαναφέρθηκε το κείμενο χρονολογείται τον 14^ο αιώνα ενώ η βιβλιοδεσία του τον 17^ο αιώνα. Σχετικά λοιπόν με το εξωτερικό μέρος του κώδικα, αποτελείται από δύο σανίδες οι οποίες είναι ενδεδυμένες με δέρμα και φέρουν πάνω τους σχέδια από χρυσό μελάνι. Τριγύρω έχουν λουλούδια ενώ στη μέση φέρουν από ένα σκίτσο το οποίο διαφέρει στις δύο πλευρές του κώδικα (μπροστινή και πίσω). Στο μπροστινό λοιπόν μέρος απεικονίζεται ο Ιησούς Χριστός πάνω στο σταυρό, κατά την

⁶¹ Ο. π., Ε. Mioni, σ. 49

⁶² Ο. π., σ. 103

ώρα της σταύρωσής του, με τη μητέρα του και τον Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο. Στην πίσω πλευρά αναπαρίσταται ο Δαβίδ να κάθεται σε ένα θρόνο/ κάθισμα και να παίζει άρπα.

Στην αριστερή πλευρά βρίσκεται η μπροστινή όψη του κώδικα ενώ στη δεξιά η πίσω όψη του κώδικα.

ii. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Ο κώδικας αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει ψυχοφελείς ιστορίες και αποφθέγματα που γράφτηκαν από τον Νικόδημο Ρακενδύτη και καταλαμβάνει το περισσότερο μέρος του κώδικα (φ.1^r-192^v). Το δεύτερο μέρος ξεκινάει από την σελίδα 193^r και φτάνει ως το τέλος του κώδικα (φ.218^v). Σε αυτό παρατίθενται εν συντομία οι 8 λόγοι του Γρηγορίου Νύσση σχετικά με τη Μακαριότητα.

Μετά τον τίτλο ακολουθεί ένας πρόλογος, 10 σειρών, όπως έχει προαναφερθεί. Ο πρόλογος είναι το μόνο τμήμα του χειρογράφου που παρατίθεται σε δύο στήλες (5 σειρές αριστερά και 5 δεξιά). Δυστυχώς, δεν είναι δυνατόν να διαβαστεί εξολοκλήρου καθώς έχει φθαρεί σε μερικά σημεία. Λόγω φθοράς αυτών των σημείων υπάρχει μεγάλη δυσκολία στη απόδοση ενός πλήρους νοήματος.

Ωστόσο, μπορούμε εύκολα να διαβάσουμε την πρώτη στήλη του προλόγου εν αντιθέσει με τη δεύτερη από την οποία μόνο ελάχιστες λέξεις διαβάζονται με σιγουριά. Στην πρώτη λοιπόν σειρά, ο συγγραφέας παρουσιάζει την άποψη του σχετικά με τη λογοτεχνία. Ειδικότερα, υποστηρίζει πως τίποτα αξιόλογο δεν έχει δημιουργηθεί από τους ανθρώπους ή σαφέστερα τίποτα το οποίο είναι καρποφόρο/ωφέλιμο. Αυτός ίσως να είναι και ο λόγος για τον οποίο αποφάσισε να γράψει μία τέτοια συλλογή. Ακόμη, μέσα στο πρόλογο ο ίδιος ονομάζεται ως εραστής του τρόπου των μακαρίων. Αυτό μπορεί να σημαίνει πως του άρεσε ο τρόπος ζωής των μοναχών ή αυτών που ασχολούνταν με τέτοιου είδους κείμενα. Το κυριότερο στοιχείο που εντοπίζεται στον πρόλογο του χειρογράφου είναι το όνομα Νικόδημος Ρακενδύτης ο οποίος ήταν και ο συγγραφέας του ανθολογίου σύμφωνα με την σχετική ψηφιακή καταχώρηση των τεχνικών χαρακτηριστικών του χειρογράφου στην ιστοσελίδα της Βρετανικής Βιβλιοθήκης⁶³, όπως προαναφέρθηκε. Από τα επόμενα δυσανάγνωστα στοιχεία που μπορούν να εντοπισθούν στο πρόλογο μπορούμε να διαβάσουμε για μία ασθένεια που έπεσε σε ένα κράτος και την μετέπειτα δημιουργία μοναστηριών. Όλα αυτά, εκτός του ονόματος του συγγραφέα, αποτελούν υποθέσεις

⁶³ British Library, Digitised Manuscripts
http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Add_MS_36669

καθώς δεν μπορούμε να διαβάσουμε όλα τα σημεία του προλόγου και να δώσουμε μία ολοκληρωμένη και σαφή εξήγηση.

Αμέσως μετά τον πρόλογο ξεκινάει το πρώτο κεφάλαιο. Ολόκληρος ο κώδικας περιέχει 446 κεφάλαια τα οποία είναι αριθμημένα. Με την αρχή του κάθε κεφαλαίου αναγράφεται στο κενό δίπλα η συντομογραφία κεφ. (=κεφάλαιο) η οποία ακολουθείται από το αντίστοιχο γράμμα (δηλαδή αν πρόκειται για το δεύτερο κεφάλαιο, αναγράφεται το εξής: κεφ. β). Τα κεφάλαια είναι άνισα μεταξύ τους. Αυτό είναι εξαιρετικά λογικό καθώς κάποια είναι αποφθέγματα, άλλα ιστορίες και άλλα λόγιοι. Τα περισσότερα κεφάλαια δεν έχουν τίτλο.

Στην παρούσα έρευνα θα εξετασθεί κάποιο υλικό από το πρώτο μέρος του κώδικα. Ο Νικόδημος Ρακενδύτης χρησιμοποίησε κάποια ήδη υπάρχοντα εγχειρίδια για τη δημιουργία αυτού του ανθολογίου. Πρόκειται για το Λειμωνάριο του Ιωάννη Μόσχου και την Λαυσαϊκή ιστορία.⁶⁴ Ακόμη, προσέθεσε στο ανθολόγιο του ψυχοφελείς ιστορίες και αποφθέγματα τα οποία ανήκουν σε διάφορους συγγραφείς. Κάποιοι από αυτούς είναι ο Αναστάσιος της Ιεράς Μονής του Σινά, ο Βασίλειος Καισαρείας, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ο Επιφάνιος Κωνσταντίας, ο Άγιος Γρηγόριος ο Μέγας, ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, ο Γρηγόριος ο Θαυματουργός, ο Ιωάννης ο Καρπάθιος, ο Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης, ο Θεοδώρητος, ο Θεόδωρος ο Στουδίτης και άλλοι σύμφωνα με τις πληροφορίες που δίνονται από τον Κατάλογο της Βρατανικής Βιβλιοθήκης⁶⁵.

Η συλλογή αυτή είναι Συστηματική, δηλαδή οι ιστορίες της κατηγοριοποιούνται με βάση το θέμα τους χωρίς όμως να υπάρχει κάποιος τίτλος με σκοπό τον διαχωρισμό των θεματικών κεφαλαίων.⁶⁶

⁶⁴ Ο. π., M. Richard, σ. 508

⁶⁵ British Library, Digitised Manuscripts
http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Add_MS_36669

⁶⁶ Ο. π. M. Richard , σ. 508

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

2.1. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

Κεφ. Για΄

Περί απλότητας

Πάλιν ἡ ἀπλότης εἰς δύο μερίζεται διαφοράς, εἰς σαρκικὴν *f.141^r*
καὶ εἰς πνευματικὴν. Καὶ ἡ μὲν πνευματικὴ ἀπλότης γνωρίζεται
καθὼς ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὰ περὶ ἀγάπης
τοῦ πλησίον λέγει ὅτι· «οὐκ εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα» δεῖ
ἀγαπᾶν τὸν πλησίον, «ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν 25
εὐαρεστήσεως, πρὸς τὸ ἐκάστου συμφέρον». Καὶ τοῦτο
περικεκτικόν, εἶπεν ὁ ἅγιος, «ὅτι καὶ εἰς μετάδοσιν καὶ εἰς
πάντα προσήκοντα καὶ συνεμπίπτοντα τῇ
ἐντολῇ τοῦ Κυρίου ἀπλὸν δεῖ εἶναι καὶ ἰλαρόν, περαιτέρω δὲ
μηκέτι. Ἡ δὲ σαρκικὴ πάλιν φαίνεται ὅταν τις ἀπλὸς 30
εἰς πάντα, ἤγουν ἀπλώνεται εἰς τὰ σαρκικά, οἷον εἰς τὸ ἐσθίειν
καὶ πίνειν καὶ ὑπνοῖν καὶ ἐνδύεσθαι, παρὰ
τὸ προσῆκον. Καὶ ἀπλῶς εἴρηται εἰς πάντα πρὸς τὴν *f.141^v*
αὐτοῦ θεραπείαν ἀνήκοντα· ὁμοίως καὶ εἰς μετάδοσιν
σαρκικῆς φιλίας τῆς γινομένης πρὸς ἀντίδοσιν τῶν νῦν
καθηκόντων. Ταῦτα πάντα ὁ ἔχων καὶ τὰ ὅμοια τούτων,
σαρκικῶς ἀπλὸς ἐστίν, ἥτοι ἀκρατῆς καὶ ἐλεύθερος 5
ἀπὸ τῆς θείας διδασκαλίας, δεδουλωμένος δὲ τῷ
ὑπεναντίῳ καὶ σαρκικῷ φρονήματι καὶ μηδὲν ὡς
ἀνεχόμενος δεθῆναι νόμῳ Θεοῦ, εἴτε θείων πατέρων τῶν ἐν
εὐσεβείᾳ βεβιωκότων, ἀλλὰ καταφρονῶν τῆς ἑαυτοῦ

141^r : 29 δεῖ] δὲ *cod.*

141^v : 5 ἀπλῶς // ἀκρατεῖς // 6 διδασκαλίας // 7 μὴ δόλως

σωτηρίας. Τῷ ἰδίῳ οὖν σώματι καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ 10
ἀνθρώποις πληροφορῶν καὶ ἀναπαύων, μᾶλλον ἢ τῷ
Θεῷ καὶ τοῖς θείοις πατράσι, ὁ τοιοῦτος ἐν ἀπλότητι
τῆς ἀντικειμένης διδασκαλίας δουλεύει τῷ Σατανᾷ,
οὐ παρεκβαίνει ἢ στρεβλώνει ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ θεῖον
θέλημα ὅλως· ἀπλὸν γὰρ λέγεται τὸ ὀρθὸν καὶ μὴ ὄν 15
στρεβλὸν ἢ διπλοῦν, εἴτε εἰς τὸ καλὸν εἴτε εἰς τὸ κακόν,
καθ' ἃ καὶ προεῖρηται. Αὕτη ἐστὶν ἡ πλατεῖα ὁδὸς καὶ
εὐρύχωρος, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἣν ὁ Κύριος
εἴρηκεν». Ὁ δὲ Μέγας Βασιλεῖος ταύτην τὴν πλατεῖαν ὁδὸν
ἐρμηνεύων λέγει ὅτι· «ὡσπερ τῆς κατὰ γῆν εὐθείας ὁδοῦ, ἡ παρέκ- 20
βασίς πολλὴν πλατύτητα ἔχει, οὕτως ὁ ἐκβαίνων, φησὶν,
τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἐν πολὺ πλάτει τῆς πλάνης εὐρίσκεται», τουτέστιν ὁ τόπος
τῆς πλάνης, πλατύς ἐστίν, ἥς τὸ τέλος ἀπώλεια·
ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς, οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο 25
δηλοῖ, ἀλλὰ τῆς στενότητος τὴν ἐπίτασιν, τὸ τεθλιμμένον
παρίστησιν· ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ὁδοῦ ἐπιστενουμένης,
ὡς θλίβεσθαι, τουτέστιν στενοχωρεῖσθαι ἐκατέρωθεν τὸν
ὀδεύοντα, παρεκβάσεως πάσης ἐπικινδύνου οὔσης,
εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀριστερά, ὡς ἐπὶ γεφύρας πάντοθεν 30
τοῦ ὑπορέοντος ποταμοῦ ὑποδεχομένου τὸν
ἐκκλίνοντα», διό φησιν ὁ Δαυίδ· «ἐχόμενα τρίβους
σκάνδαλα ἔθεντό μοι». Δεῖ οὖν τὸν διὰ τῆς στενῆς
καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν *f.142'*
προθέμενον· φυλάσσειν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης παρεκβάσεως καὶ
παρεκτροπῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου· πληροῦντα
τὸ γεγραμμένον· μὴ ἐκκλίνης δεξιὰ ἢ ἀριστερά. 5

141^v: 11 πληροφορεῖν // 13 διδασκαλείας // 17 πλατεῖαν // 19 πλατεῖα // 20 τῆς] τὴς *cod.* // παρέκβασίς] παρέκβασιν *cod.* // 31 ὑπορέοντος // ὑποδεχόμενον

Κεφ. Τλ´

Γέρων τις ἅγιος καὶ θεοφόρος ἦν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ὀλύμπῳ. *f.150^r*
Καὶ πρὸς αὐτὸν φοιτησάντων πλειόνων ἀδελφῶν τοῦ
ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον σωτηρίας, καθεζομένων αὐτῶν
καὶ τοῦ ἁγίου γέροντος, τὰ πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν
συντείνοντα εἰσηγουμένου, ἦλθε καὶ τις κοσμικὸς καὶ 25
προσκυνήσας αὐτὸν ἔστη. Τοῦ δὲ γέροντος ἀτενίσαντος
πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρωτήσαντος διὰ ποίαν χρεῖαν ἦκε
πρὸς αὐτόν, ἀπεκρίνατο· «Ἐξαγορευθεὶς τῇ ἁγιωσύνῃ σου,
τὰ ἐμὰς ἀμαρτίας ἐλήλυθα, σεβάσμιε πάτερ». Ὁ
δὲ γέρων πρὸς αὐτόν· «Ἰδίως οὖν τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν βούλει 30
εἰπεῖν αὐτὰ τέκνον, ἢ κατενώπιον τῶν παρόντων ἀδελφῶν;»
Εἶπε δέ, «Εἰ κελεύεις τίμιε πάτερ, κατενώπιον τούτων πάν-
των λέγω αὐτάς». Ὁ δὲ γέρων· «Καὶ λέγε τέκνον *f.150^v*
ἀνεπαισχύντως». Ἦρξατο οὖν τοῦ λέγειν, καὶ τοιαῦτα, οἷα οὐ θέμις
ἢ εἰς ἀκοὴν ἀνθρώπων ἔρχεσθαι, ἢ γραφῇ παραδοῦναι·
Ἐξειπόντος οὖν πάντα μετὰ δακρύων, ἔστη κατηφῆς κάτω νεύων
μετὰ συντετριμμένης καρδίας· Σύννους οὖν ὁ ἅγιος γέρων 5
γενόμενος ἐπὶ ὄραν ἱκανὴν, πρὸς αὐτὸν εἶπεν· «Θέλεις
οὖν τέκνον ἐνδύσασθαι τὸ ἅγιον σχῆμα;» Ὁ δὲ ἔφη· «Ναί,
πάτερ, ἐπιποθῶ αὐτό, καὶ ἔχω τὰ τοιαῦτα ἅμφια ἐν τῇ
πήρᾳ». Κατηγήσας οὖν αὐτὸν ὁ ἅγιος γέρων καὶ ἀποθρήξας
καὶ ἐνδύσας τὸ ἅγιον σχῆμα, ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰπών· 10
«Ἄπελθε τέκνον ἐν εἰρήνῃ, καὶ μηκέτι ἀμάρτανε». Ὁ δὲ, βαλὼν
μετάνοιαν, ὑπεχώρησε δοξάζων τὸν θεὸν· Τῶν δὲ
μοναχῶν θαυμαζόντων καὶ λεγόντων ὅτι· «Πῶς, σεβάσμιε

150^v : 2 τὸ // 8 αὐτῶ // 9 ἀποθρήξας // 11 μὴ κέτι // εἰσηγούμενος

πάτερ, τοιαῦτα αὐτοῦ ἐξαγγείλαντος κατενώπιον πάντων
 ἡμῶν οὐ δέδωκας αὐτῷ μικρὰν ἐντολήν, ἢ ἐπιτίμιον;» 15

Αὐτὸς ἀπεκρίνατο· «ὦ, ποθεινότατα τέκνα, οὐκ ἐθεωρεῖτε
 τὸν φοβερότατον καὶ ἐνδοξότατον ἄνδρα τὸν ἐστῶτα
 ἐνθάδε, οὗτινος τὸ πρόσωπον ἦν ὡσεὶ ἀστραπή καὶ ἡ
 στολή αὐτοῦ λευκὴ ὡς τὸ φῶς, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ αὐτοῦ εἶχε χάρτην
 γεγραμμένον τὰς τοῦ ἐξαγορεύσαντος ἀμαρτίας; 20

Εἶχε δὲ καὶ μέλαν καὶ κάλαμον· Ὡς οὖν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν ἐμὴν
 εὐτέλειαν κατενώπιον ὑμῶν τὰ ἑαυτοῦ ἔλεγε
 πλημμελήματα, ἐκεῖνος τῷ καλάμῳ ἐχάραττεν. Ἐπεὶ οὖν
 ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων Θεὸς ταῦτα συνεχώρησε, τίς εἰμι
 ἐγὼ ὁ ἀμαρτωλὸς παρέχειν αὐτῷ ἐντολὰς καὶ ἐπιτίμια;» 25

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ μοναχοὶ καὶ φρίκη
 συσχεθέντες, προσεκύνησαν τὸν τίμιον γέροντα, εὐχαριστοῦντες
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν,
 ὑπεχώρησαν θαυμάζοντες καὶ ἐκθαμβούμενοι μεγάλως
 ἐπὶ τοῖς παραδόξοις ἔργοις τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ. 30

Κεφ. Τλα΄

Γυνή δέ τις ἀπελθοῦσα πρὸς τινα γέροντα μοναχὸν f.150^v
χάριν ἐξαγορίας, οὐκ ἠδυνήθη εἰπεῖν τὰ ἑαυτῆς πλημ-
μεληματα πάμπολλα ὄντα καὶ δεινά, καὶ ὑποστρέψασα f.151^r
καὶ παρερχομένη διὰ τινος ἐμβόλου, εἶδε γέροντά τινα
μοναχὸν ἐν τῇ γῆ κατακείμενον λελωβημένον καὶ παντελῶς
ἀνεπιμέλητον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔφη· «Θέλεις ἐπαίρω
σε εἰς τὸν οἶκον μου τοῦ ἀναπαῦσαί σε παντοίως, ὅπως 5
ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀναξιοτήτος ἐκδυσωπεῖς τὸν Θεόν;» Ὁ δὲ
εἶπε· «Εἴθε κυρία μου ἐποίεις ἔλεος εἰς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον
καὶ ἀμαρτωλόν». Ἀπελθοῦσα οὖν εἰς τὸν οἶκον ἑαυτῆς,
ἐτρεπίσασα κελλίον καὶ στρωμνὴν ἐτοιμάσασα ἀπέστειλε
τοὺς οἰκέτας αὐτῆς ἀγορᾶσαι ἱμάτια μοναχικά, προστάξασα 10
αὐτοὺς ἄραι καὶ τὸν λελωβημένον μοναχὸν εἰς λοετρὸν
καὶ λουῖσαι καὶ ἐνδῦσαι αὐτὸν τὰ ἱμάτια καὶ ἐνεγκεῖν καὶ
θεῖναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐτοιμασθείσῃ κλίνῃ. Τούτου δὲ γενομένου·
αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐξυπηρέτει αὐτὸν καὶ τὰ τραύματα αὐτοῦ
ἀλειφαῖς ἐπαλείφουσα· καὶ παντοίως αὐτὸν θεραπεύουσα. 15
Τῆς δὲ μεγάλης καὶ ἀγίας πέμπτης φθασάσης τοῦ σωτήριου
πάθους, εἶπε πρὸς τὸν γέροντα· «Πρᾶγμα βούλομαι
ποιῆσαι εἰς σὲ πάτερ, ἀλλ' ὑπόμεινον μὴ δὲ εἴπης;» Ὁ
δέ, «εἰ τι κελεύεις κυρία μου ποίησον». Τῆς ὥρας οὖν
ἐλθούσης τῆς θείας λειτουργίας καὶ τοῦ ἱερέως ταύτην 20
ποιοῦντος ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ οἴκου αὐτῆς, ὡς ὑπῆρξατο λέγειν
τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ὅτι· «τοῦ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανία

151^r : 1 πάμπολα // 9 ἐτραπήσασα // 18 μὴ δὲ

ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ
 ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου» καὶ τὰ ἐξῆς, αὕτη
 λαβοῦσα ἀγγεῖον μύρου προσῆλθε τῷ μοναχῷ· καὶ κατέχεεν 25
 ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ καταφιλοῦσα τούτους καὶ τοῖς
 δάκρυσιν καταβρέχουσα, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς
 αὐτῆς ἐκμάσσουσα καὶ ἐξαγγέλουσα τὰς ἑαυτῆς ἁμαρτίας.
 Ταῦτα οὖν ποιούσης αὐτῆς, ἐγένετο σεισμὸς
 φοβερώτατος, οὐχὶ εἰς τὴν πόλιν πᾶσαν, ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον 30
 αὐτῆς καὶ μόνον. Καὶ μετὰ τοῦ σεισμοῦ ἦλθε φωνὴ λέγουσα·
 «Ἀφέονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου». Ταῦτης οὖν τῆς φω-
 νῆς τῆς θείας ἐνεχθείσης, ἐξανέστη ὁ μοναχὸς ὅλως ὑγιῆς *f.151*^v
 ἀλλόμενος, μὴ ἔχων μώλωπα ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ,
 δοξάζων καὶ αἰνῶν ἀκαταπαύστως τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν
 ποιοῦντα φοβερὰ καὶ θαυμάσια. Ἡ δὲ μακαρία γυνὴ τὴν
 συγχώρησιν δεξαμένη τῶν ἑαυτῆς πλημμελημάτων ἐκ 5
 τῆς τοῦ Θεοῦ ἀνεξιχνίαστου καὶ ἀφάτου φιλανθρωπίας, τὸν
 ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνον ἐν μετανοίᾳ διανύσασα,
 μετέστη πρὸς κύριον, ὑπόδειγμα καλὸν καταλιποῦσα τοῖς
 βουλομένοις ἐξ ὅλης καρδίας προσέρχεσθαι ἐν μετανοίᾳ καὶ
 ἐξομολογήσει τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τῷ θέλοντι πάντας ἀνθρώπους 10
 σωθῆναι.

151^r : 32 σου

151^v : 1 ὑγιεῖς // 2 ἀλώμενος

Κεφ. Τλγ'

Ἴτερος πρεσβύτερος παρεκάλει τινὰ τῶν πατέρων, ὅπως *f.152*
ἐνδύσει αὐτὸν τὸ τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα. Εἷξας οὖν
τῆ παρακλήσει αὐτοῦ τοῦτον κατηχήσας, ἀπέθριξε.
Καὶ δεδωκῶς αὐτῷ τὸν στολισμὸν τοῦ ἁγίου σχήματος, *f.153*
ἐπινόμασε Πέτρον· Εἶθ' οὕτως ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βιασθεῖς, ἐν
τῆ ἰδία πατρίδι διεπορεύθη, κακεῖσε ἀσθενεῖα βαρυτάτη
περιπεσών, μετέστη πρὸς Κύριον ἀμοιβὰς τῶν οἰκείων πόνων
ληψόμενος. Καὶ μαρτυροῦσι τὴν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ παρρησίαν 5
τὰ καθ' ἐκάστην ἐν τῆ θήκη αὐτοῦ γενόμενα θαύματα. Μετὰ
τούτου τοίνυν τοῦ ἀοιδίου πρεσβυτέρου, ὁμιλῶν ὁ ἐπίσκοπος
περὶ ἐξόδου ψυχῆς πῶς λογοθετεῖται ὑπὸ τῶν
τῆς πονηρίας πνευμάτων, ὁ δηλωθεὶς πρεσβύτερος,
ἀπεκρίθη λέγων· «Φίλος μου ἠσθένησε· Καὶ ἀπελθόντος μου 10
πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς με· 'Ὡς ὁρῶ τὰ κατ' ἐμὲ
τιμιώτατε, ἐγγὺς τοῦ θανάτου εἰμί. Εἰ κελεύεις
οὖν ἐξαγορεύσω τὰ ἐμὰ πεπραγμένα· πρὸς τὴν σὴν
ἀγιοσύνην'· Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος· Ἄγε ἀδελφὲ ἀνερυθριάστως,
οἱ πάντες γὰρ ἡμάρτομεν ὡς ἄνθρωποι φθαρτοὶ καὶ 15
ἀρμαρτάνομεν, ἐνοχληθέντες ὑπὸ τοῦ κοινῆ ἐχθροῦ.
Ἀλλὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ οὐ νικήσει τὸ πλῆθος τῶν
ἡμετέρων κακῶν, ἐὰν διὰ μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως
εἰλικρινοῦς, αὐτῷ προσίωμεν»· Ὁ δὲ ἤρξατο λέγειν
προθύμως τὰ ἑαυτοῦ πλημμελήματα. Μετὰ δὲ τὸ 20
ἐξαγορευσαὶ αὐτὸν, συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φίλοι ἦλθαν
θεάσασθαι αὐτόν· Καθεζομένων τοίνυν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ
καὶ τοῦ ἀσθενοῦντος πρὸς ἡμᾶς ὁμιλοῦντος, ἐξαίφνης
πρὸς τὸ ἕτερον μέρος στραφεὶς τῆς κλίνης,

152^v : 32 ἀπέθρηξε

153^f : 5 λειψόμενος

αὐθεντικῶς πρὸς ἄρχοντα ἐλάλησε καὶ ἐπολυχρόνησε. 25
 Πάντων ἡμῶν θαμβηθέντων καὶ φόβῳ συσχεθέντων·
 καὶ λογιζομένων ὅτι ὄπτασίαν τινὰ θεωρεῖ, αὐτὸς
 ἀτενὲς βλέπων πρὸς τὸν ὀφθέντα αὐτῷ ἔλεγε· «Ναὶ
 ἀληθῶς τοῦτο ἐποίησα, ἀλλὰ ἐξήγγειλα αὐτὸ τῷ
 πρεσβυτέρῳ». Καὶ πάλιν ἔλεγε· «Καὶ αὐτὰ ἐποίησα, ἀλλὰ καὶ 30
 αὐτὰ ἐξηγόρευσα». Καὶ πάλιν ἔλεγε· «Ψεύδονται, αὐτὰ
 οὐκ ἐποίησα, κατηγοροῦσι με». Τοιαῦτα οὖν πολλὰ *f.153*
 ἔλεγεν, τὰ μὲν ὅτι «ἐποίησα καὶ ἐξήγγειλα, τὰ δὲ ὅτι
 ψεύδονται, κατηγοροῦσι μου». Καὶ μετὰ ταῦτα εἶπεν· «Διὰ τὸν
 χάρτην, ὃν λέγουσιν, οἶδε ὁ Κύριος ὅτι οὐκ ἠθελον ἄραι αὐτόν, ἀλλ'
 ἐπαροδήγησαν με ἄλλοι μωροὶ ὅμοιοί μου ὅτι· «κλέψον
 αὐτὸ ἐκ τῆς μητρός σου, καὶ δὸς τῷ δούλῳ, καὶ δοῦναί σοι ἔχει 5
 νόμισμα, ἕξεις καὶ μισθὸν παρὰ τῷ Θεῷ». Καὶ πάλιν
 ἔλεγεν· «Καὶ αὐτὸ ἀλήθεια ἅπερ λέγουσιν, αὐτὸ δὲ κατηγοροῦσί
 μου· Ὅμως ἐρεῦνησον καὶ ἐάν εἰσιν ἀληθῆ ἅπερ
 λέγουσιν. Αὐτὸ δὲ κατηγοροῦσί μου. Καὶ εἰ εὔρεις ἀληθὲς
 ἵνα με ἀποκτείνης». Καὶ πάλιν ἔλεγεν· «Καὶ ὑπάγεις; 10
 Καὶ ἔλθης μετὰ τρίτην ἡμέραν; Φοβήθητι τὸν Θεόν, ἐάν
 θέλεις ἐπάραι με, ἔπαρόν με ἄρτι· οὐ δύναμαι γὰρ
 κολάζεσθαι τὰς τρεῖς ἡμέρας· καὶ πάλιν ἵνα ὑπάγης
 καὶ ἐνδέχομαί σε μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν». Ἡμῶν
 δὲ πάντων ἀκουόντων ταῦτα καὶ φόβῳ καὶ τρόμῳ πολλῷ 15
 συνεχομένων καὶ ἐκπληττομένων ἐπὶ τῷ φρικτῷ
 καὶ ἀρρήτῳ λογοθεσίῳ, ὁ ἀσθενῶν πρὸς ἡμᾶς ἐστράφη,
 ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· «Τὶ ἦσαν, ἀδελφέ, ἅπερ
 ἔλεγες καὶ τίνι προσωμίλεις;» Ὁ δὲ ἔφη· «Μὴ νομίζης
 ὅτι ἐξέστην καὶ οὐκ ἔχω σῶον τὸν νοῦν μου; Ἦ τυφλοὶ ἐστε 20
 καὶ οὐ βλέπετε τὸν βασιλικὸν καὶ τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας
 τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, καὶ τοὺς Αἰθίοπας τοὺς

153^v : 8 ἀληθὲς // 17 ἀρράτω // 20 ἐξέστιν

ἴσταμένους πρὸς τὴν θύραν;» Ἐγὼ δὲ ἔφην· «Ποῖον βασιλικὸν;»
 Ὁ δέ, «Ἐκεῖνον λέγω τὸν εὐνοῦχον, τὸν ἕως ἄρτι
 συνομιλοῦντα με, οὗ καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὲρ τὸν ἥλιον 25
 ἔλαμπεν, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ὡς φῶς ἐξήστραψεν.
 Οὗτος εἰσῆλθεν ἐνθάδε μετὰ ἐνδόξων καὶ φοβερῶν
 ἀνδρῶν· Αἰθίοπες δὲ τινες ἐλθόντες, καὶ σαπροειδεῖς
 τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπάρχοντες, ἴσταντο πρὸς τὴν
 θύραν κατηγοροῦντές μου καὶ λέγοντες· ὅσα ἐποίησα 30
 καὶ οὐκ ἐποίησα. Τοῦ δὲ βασιλικοῦ πρὸς με λέγοντος εἰ
 ἀληθῆ εἰσιν ἅπερ λέγουσι ὅσα ἐγίνωσκον ὅτι ἐποί-
 ησα, ὅτι· ‘ναὶ ταῦτα ἐποίησα, ἀλλ’ ἐξηγόρευσα αὐτὰ
 τῷ πρεσβυτέρῳ, ἅπερ δὲ ἐγίνωσκον ὅτι οὐκ ἐποίησα
 ἔλεγον ὅτι· «ψευδόνται, ταῦτα οὐκ ἐποίησα κατηγοροῦσί μου’».
 Ἐγὼ δὲ πάλιν εἶπον πρὸς αὐτόν· ‘Τὸν δὲ χάρτην ὃν ἔλεγε
 τί ἦν; Περὶ γὰρ τούτου οὐδέν μοι εἴρηκας’. Αὐτὸς δὲ ἀποκριθεὶς 5
 εἶπεν· ‘Ἐνομίζον τοῦτο ὅτι οὐδέν ἐστιν· καὶ διὰ τοῦτο
 οὐκ ἐξήγγειλα αὐτῷ’, ἐγὼ δὲ εἶπον· ‘Καὶ τί ἦν’, ὁ δὲ ἔφη·
 ‘Δοῦλον εἶχεν ἡ μήτηρ μου· καὶ ἐποίησεν εἰς χάρτην τὴν ἐλευθερίαν
 αὐτοῦ, κατεῖχε δὲ τὸν τοιοῦτον χάρτην λέγουσα ὅτι·
 ‘Μετά θάνατόν μου ἵνα δοθῆ τῷ δούλῳ καὶ πορεύεται ἐλεύθερος 10
 ὅπου ἂν θέλει καὶ βούλεται’. Αὐτὸς δὲ πονηρότατος
 ὢν ὑπέβαλε τινὰς μωροὺς ὁμοίους μου, καὶ ἐβιάσαντό
 με ἵνα κλέψω τὸν χάρτην ἐκ τῆς μητρὸς μου καὶ δώσω αὐτῷ
 συνθέμενοι ὑπὲρ τοῦ τοιούτου παρασχεῖν μοι νόμισμα.
 Ἐγὼ δὲ ἀπατηθεὶς ὑπ’ αὐτῶν ἔκλεψα τὸν χάρτην, καὶ δέδωκα 15
 τῷ δούλῳ, τὸ δὲ νόμισμα οὐκ ἔλαβον. Αὐτὸς δὲ λαβὼν
 τὸν χάρτην, οὐκέτι τῆς μητρὸς μου δουλείαν ἐποίει· Αὐτὴ δὲ
 ψηλαφήσασα καὶ μὴ εὐροῦσα τὸν χάρτην· ἠγανάκτει
 κατηραμένη τὸν κλέψαντα. Ἐγὼ δὲ πολλάκις ἀκούων αὐτῆς
 καταρωμένης οὐχ ὠμολόγουν. Τοῦτο ἦν ὅπερ ἔλεγον οἱ 20
 Αἰθίοπες, ἔλεγον δὲ καὶ ἕτερα πολλά, ἅπερ οὐκ ἐποίησα.
 Ἐρωτῶντος δὲ περὶ τοιούτων τοῦ βασιλικοῦ, ἀπεκρίθη

ὅτι· ‘ψεύδονται κατηγοροῦσι μου. Ὅμως ἐρεῦνησον·καὶ ἐάν
 εἰσιν ἀληθῆ ἀπόκτενόν με’. Τότε ὁ βασιλικὸς τοῦς
 Αἰθίοπας ἐδίωξε, καὶ πρὸς ἐμὲ εἶπεν· “Ἀπελθε ἐτοίμασον 25
 σεαυτὸν, καὶ ἀποκαρθεῖς ἔνδυσαι τὸ τῶν μοναχῶν
 ἅγιον σχῆμα καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἔρχομαι
 καὶ παραλαμβάνω σε’. Ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· ‘Εἰ
 τοῦτο βούλει αὐθέντα μου ποιῆσαι, ἄρόν με νῦν. Οὐ γὰρ
 δύναμαι κολάζεσθαι τὰς τρεῖς ἡμέρας’. Ὁ δὲ εἶπεν· ‘οὐχὶ 30
 ἀλλ’ ὕπαγε ποίησον ὡς λέγω σοὶ καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν
 ἐλθεῖν ἔχω τοῦ ἄραι σε’. Καὶ αὐθεντικῶς ἀποχαι-
 ρετήσας αὐτὸν εὐθὺς αὐτὸς καὶ οἱ μετ’ αὐτοῦ ἀπεχώρησαν, *f.154v*
 ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἀκούσαντες παρ’ αὐτοῦ ἐξέστημεν καὶ ἐφρίξαμεν,
 ἐννοοῦμενοι οἷον τέλος φοβερὸν ἡμᾶς ἐκδέχεται·
 Αὐτὸς δὲ τὰ αὐτοῦ πάντα καλῶς διαθέμενος καὶ
 ἀμφιασάμενος τὸ τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα, τῇ τρίτῃ 5
 ἡμέρᾳ μετέστη πρὸς Κύριον.

Κεφ. Τλδ´

Ἐπὶ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως·ἐγένετό τις ἀρχιληστής *f.154v*
ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Θράκης, ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Καὶ
τοιούτος ἦν ὡς καὶ τὰς ὁδοὺς ἐκεῖνας ἀβάτους ἐποίησε. Τοῦτον
χειρώσασθαι πολλῶν στρατιωτῶν καὶ στρατηγῶν πάση 10
μηχανῇ ἐπιχειρησάντων καὶ μὴ δυνηθέντων,
ἀκούσας τοίνυν ὁ θεϊότατος βασιλεὺς Μαυρίκιος διὰ τινος
νεανίσκου παιδὸς τὰ ἴδια φυλακτὰ ἀπέστειλε τῷ
ἀρχιληστῇ, λόγον αὐτῷ διδοὺς αὐτῶν. Ὁ δὲ ἀρχιληστής κατ’
ἐνέργειαν Θεοῦ αἰδεσθεὶς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως, καὶ 15
ἀποβαλὼν τὸ ἔθος τὸ ληστικὸν ἐν πραύτητι προβάτου δίκην
κατελθὼν, τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως μετ’ ἐξομολογήσεως
προσέπεσεν. Εἶτα μικρὸν, ἡμερῶν τινῶν
διελθουσῶν, καὶ εἰς ἀσθένειάν τινα ὁ ληστής πυρεκτικὴν
περιπεσὼν, ἔκειτο ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῷ λεγομένῳ 20
τῶν Σαμψῶν. Καὶ χρησάμενος οἰνοποσίου, εἰς
φρενιτικὴν ἔκστασιν περιέπεσεν. Εἶτα ἀνανήψας
καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, καὶ καταλαβούσης λοιπὸν τῆς
νυκτός, ὡς εἶδεν ἑαυτὸν βαρούμενον καὶ τοῦ βίου
πάντως ἐξερχόμενον, εἰς ἰκεσίαν τοῦ πανοικτίρμονος 25
Θεοῦ ἐτρέπετο, σὺν δάκρυσιν ἐξομολογούμενος
καὶ συγχώρησιν τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν αἰτούμενος, καὶ
λέγων· «Ὁὐ ζητῶ τι ξένον παρὰ σοῦ φιλάνθρωπε· ὅσα
γάρ σε δι’ ἐξομολογήσεως ὁ ληστής ὁ πρὸ ἐμοῦ, οὕτως
καὶ εἰς ἐμὲ θαυμάστωσον τὰ ἐλέη σου τῇ σῇ εὐπλαγχνίᾳ 30
καὶ δέξαι μου τοῦτον τὸν ἐπὶ θάνατον κλαυθμὸν
ἐν τῇ κλίνῃ, καὶ ὡς ἐκείνους τοὺς περὶ τὴν ἐνδεκά-
την ὥραν, μηδὲν ἄξιον ἐργασαμένους, οὕτω κάμοῦ *f.155r*

154v : 22 χρυσάμενος // 24 διεξομολογήσεως

τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ πικρὰ δάκρυα. Καὶ κάθαρόν με
 βαπτίζων ἐν αὐτοῖς, ἐνθανάτιον τὴν συγχώρησιν·
 ὡς βάπτισμα παράσχου, μὴ ἀπαιτῶν τι πλέον· οὐ
 γὰρ παρέχει ἡ ὥρα τῶν ἐκσπηλευτῶν μου ἐγγισάντων. 5
 Ἀλλὰ μὴ ἀντιτείνης ἢ στιβαρήσης. Οὐ γὰρ εὐρήσης ἐν ἐμοί
 τι ἀγαθόν. Προκατέλαβόν με γὰρ αἱ ἀνομίαι μου, καὶ
 πρὸς ἐσπέραν ἐφθάσθην κακῶς· ὅτι ἀμύθητά μου
 τὰ χρέη. Ἄλλ' ὡς ἐδέξου Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου τὸν πικρὸν
 κλαυθμόν, οὕτως πρόσδεξαι καὶ τὸν ἐμόν, φιλόνηθρε,
 ἐπιγέων μου ταῦτα τὰ δάκρυα ἐπὶ τὸ τῶν ἀνομιῶν μου
 χειρόγραφον, καὶ τῷ σπόγγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας σου
 ἐξαλείφων τὰ ἀνήκεστα μου πλημμελήματα». Ταῦτα
 καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ πλείστας ὥρας ὁ ληστής ἐξομολογούμενος
 καὶ τῷ ἰδίῳ φακιολίῳ τὰ δάκρυα ἐκμάστων, 15
 παρέδωκε τὸ πνεῦμα, καθὼς οἱ πλησίον αὐτοῦ κοιμώμενοι
 διηγήσαντο. Ἀρχίατρος δέ τις εὐλαβῆς, ὁ ἐκεῖνον
 τὸν ξενῶνα ἐπισκεπτόμενος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καθεύδων
 ὁρᾷ κατ' ὄναρ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ἐν ἧ ὁ ληστής ἐτελεύτησε,
 τινὰς Αἰθίοπας πολλοὺς ἐλθόντας πρὸς τὴν κλίνην 20
 τοῦ ληστοῦ μετὰ πλείστων χάρτων, περιεχότων τὰ
 ἁμαρτήματα τοῦ ληστοῦ, εἶτα καὶ δύο τινὰς φωτεινοὺς
 ἄνδρας. Ἦνεγκαν οὖν ζυγὸν καὶ βαλόντων τῶν Αἰθίοπων
 ἅπαντα τὰ χειρόγραφα τοῦ ληστοῦ, ἐκατεβάρησεν ἡ μία
 πλάστιγξ, ἡ δὲ ἕτερα ἐφ' ὑψηλοῦ ἦν ἀνακεκουφισμένη. 25
 Λέγουσι οὖν οἱ δύο τοῦ φωτὸς ἄγγελοι· «Εἶτα ἡμεῖς οὐδὲν
 ἔχομεν ὧδε». Λέγει ὁ ἕτερος πρὸς τὸν ἄλλον «Τὶ ἔχομεν
 ἔχειν; Οὐπω δέκατην ἡμέραν ἔχει ἐλθὼν ἐκ τοῦ ληστηρίου
 καὶ τῶν φόνων αὐτοῦ, καὶ τί ἀγαθὸν ζητοῦμεν
 ἐκ τούτου;» Καὶ ὡς ταῦτα ἔλεγον, προσεποιήσαντο 30

155¹ : 2 καθαίρον // 3 ἐαυτοῖς // 6 στιβαρήσης // 9 χρέει // 11 ἐπιγέον μου // 18 ξενῶνα // 19 κατόναρ //
 25 πλάστιγξ // 27 ἔχομεν

ψηλαφῶν ἐν τῇ κλίνῃ αὐτοῦ, εἶ πως εὔρωσι καὶ αὐτοὶ
 τι ἀγαθόν. Καὶ εὐρών ὁ εἶς τὸ φακίολιον αὐτοῦ ἔνθα
 τὸν κλαυθμὸν ἐξέμασσεν, λέγει πρὸς τὸν ἕτερον αὐτοῦ· *f.155'*
 «Ὅντως οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ τὸ φακίολιον τῶν
 δακρύων αὐτοῦ. Ἀλλὰ βάλωμεν αὐτὸ εἰς τὴν ἑτέραν
 πλάστιγγα, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ σὺν αὐτῷ, εἰ πάντως
 γένηται τί ποτε». Καὶ ὡς μόνον ἔβαλον αὐτὸ εἰς τὴν 5
 πλάστιγγα τὴν ἀνακεκουφισμένην, κατεβάρησεν ἐξαίφνης,
 καὶ ἐσκορπίσθησαν ὅλα τὰ χειρόγραφα τὰ ὄντα
 εἰς τὴν ἄλλην πλάστιγγα, Καὶ ἐβόησαν μιᾷ φωνῇ οἱ
 ἄγγελοι λέγοντες· «Ἐνίκησεν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ». Καὶ
 λαβόντες τὴν ψυχὴν τοῦ ληστοῦ ἀπήγαγον αὐτὴν μεθ' ἑαυτῶν. 10
 Οἱ δὲ Αἰθίοπες ὀλολύξαντες ἔφυγον κατησχυμμένοι.
 Καὶ ταῦτα ἰδὼν ὁ ἰατρός, εὐθύς ἔξυπνος γενόμενος,
 ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ δρομαίως εἰσῆλθε εἰς
 τὸν ξενῶνα. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ληστοῦ εὔρε τὸ
 σῶμα αὐτοῦ σχεδὸν ζέον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπελθοῦσαν 15
 πρὸς Κύριον. Τὸ δὲ φακίολιον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν
 αὐτοῦ κείμενον, γέμον δακρύων. Καὶ δὴ μαθὼν παρὰ
 τῶν πλησίον κοιμωμένων τὴν ἐξομολόγησιν, ἦν
 ἐποιήσατο ὁ ληστής πρὸς τὸν Θεόν, λαβὼν τὸ φακίολιον εἰσῆλθε
 πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα, δεικνὺς αὐτὸ καὶ 20
 διηγούμενος ἅπερ ἐκ τῶν κοιμωμένων ἀκήκοεν, λέγων
 ὁ ἰατρός τῷ βασιλεῖ· «Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ εὐσεβέ-
 στατε δέσποτα· ἠκούσαμεν ληστὴν σωθέντα δι' ἐξομολογήσεως
 ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως· καὶ εἶδομεν
 ληστὴν σωθέντα δι' ἐξομολογήσεως ἐπὶ τοῦ σοῦ κράτους 25
 τοῦ ἐπίγειου βασιλέως. Καὶ ταῦτα μὲν ἀκούοντες

155' : 6 κατεβάρησεν // 15 ζέοντα // 17 γέμοντα // 23 διεξομολογήσεως // 24 ἴδωμεν

πιστεύομεν ἀληθῆ εἶναι. Ὅμως καλὸν τοῦ προλαβεῖν
τὴν φοβερὰν ὥραν τοῦ θανάτου· καὶ προετοιμάσαι
ἑαυτοὺς διὰ μετανοίας». «Πόσοι γάρ», εἶπέ μοι,
«ἐξαίφνης ἀρπάζονται, μήτε λαλήσαι μήτε δακρῦσαι 30
ἰσχύοντες; Τίς δέ σοι καὶ ὁ ἀντιφωνῶν ὅτι εὐρήσεις τοσαῦτα
δάκρυα τὴν ὥραν ἐκείνην τῷ Θεῷ προσαγάγει,
ὅσα ὁ ληστής ἐκεῖνος προσήγαγεν; Διὸ μὴ ἀναμείνωμεν, *f.156*
μὴ δὲ ἐκδεξώμεθα ἐν τῷ θανάτῳ τῷ Θεῷ ἐξομολογή-
σασθαι, ἀλλὰ μᾶλλον προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει». Οὐ γὰρ ἵνα χαυνώσω τὰς ἡμετέρας
ψυχὰς ταῦτα συνέγραψα, ἀλλὰ μᾶλλον ἵνα διεγείρω, 5
οὐχ' ἵνα ἀμελεστέρους, ἀλλὰ προθυμωτέρους ποιήσω.

155^v : 27 πιστεύομεν // ἀληθεῖ // 31 εὐρήσης

2.2. ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Κεφ. Τια΄

Σχετικά με την απλότητα

Πάλι η απλότητα χωρίζεται σε δύο μέρη, στην σαρκική και στην πνευματική απλότητα. Και από την μία πλευρά η πνευματική απλότητα γίνεται γνωστή καθώς ο Μέγας Βασίλειος στο έργο του σχετικά με την αγάπη προς τον πλησίον λέει: «Δεν πρέπει να αγαπάς τον πλησίον σου σαν να είναι μία ανθρώπινη υποχρέωση αλλά έχοντας ως σκοπό την ευχαρίστηση του Θεού, ανάλογα με το τι συμφέρει στον καθένα.» Και αυτό είπε ο άγιος ότι «περιέχει οτιδήποτε έχει να κάνει με παραχώρηση και για καθετί που ταιριάζει και συμφωνεί με τις εντολές του Κυρίου. Το απλό πρέπει να είναι και ευχάριστο, αλλά ό,τι παραπάνω είναι περισεύει.

Ενώ η σαρκική απλότητα πάλι φαίνεται όταν κάποιος είναι απλός σε όλα, δηλαδή καλύπτει όλα τα σαρκικά, δηλαδή το να τρώει και πίνει και κοιμάται και ντύνεται, πέρα από ότι είναι ταιριαστό και γενικά αναφέρεται σε όλα όσα έχουν σχέση με την εξυπηρέτηση του ίδιου, με όμοιο τρόπο και στην ανάπτυξη της σαρκικής φιλίας που γίνεται για την ανταπόδοση των τωρινών υποχρεώσεων. Αυτός ο οποίος έχει όλα αυτά και τα παρόμοια με αυτά, είναι απλός από σαρκική άποψη, δηλαδή είναι ασυγκράτητος και ανυπόταχτος στη θεία διδασκαλία. Ενώ από την άλλη είναι δούλος του αντίθετου και σαρκικού φρονήματος. Και δεν ανέχεται με κανένα τρόπο να δεσμευτεί στο νόμο του Θεού είτε στους θείους πατέρες οι οποίοι πέρασαν όλη τους τη ζωή μέσα στην ευσέβεια, αλλά περιφρονεί την σωτηρία του εαυτού του, ικανοποιώντας λοιπόν και αναπαύοντας το δικό του το σώμα και τους όμοιους με αυτόν ανθρώπους περισσότερο από το Θεό και τους θείους πατέρες.

Ένας τέτοιος στην απλότητα της αντίθετης διδασκαλίας υπηρετεί τον Σατανά, χωρίς να εκτρέπεται ή να στρέφεται προς το αγαθό και στο θεϊκό θέλημα καθόλου. Διότι απλό λέγεται και το σωστό και αυτό που δεν είναι στρεβλό ή διπλό λέγεται κάτι που αποσκοπεί είτε στο καλό είτε στο κακό σύμφωνα με αυτά που έχουν προαναφερθεί.

Αυτός είναι ο πλατύς δρόμος και ευρύχωρος, ο οποίος οδηγεί στην απώλεια, για την οποία ο Κύριος έχει μιλήσει. Ενώ ο Μέγας Βασίλειος λοιπόν ερμηνεύοντας

αυτόν τον πλατύ δρόμο λέει ότι: «Όπως η παρέκβαση σε μία ευθεία οδό πάνω στη γη ή έχει πολύ πλάτος έτσι είναι και αυτός που, όπως λέει, βγαίνει από την οδό που οδηγεί στην βασιλεία των ουρανών, βρίσκεται βαθιά μέσα στο ευρύχωρο έδαφος της πλάνης. Με αυτόν τον τρόπο ο τόπος της παραπλάνησης είναι ευρύς και η κατάληξη είναι η καταστροφή.

Ενώ από την άλλη πλευρά, ο στενός και τεθλιμμένος δρόμος δεν φανερώνει τίποτα άλλο παρά την ένταση της στενότητας, αναπαριστάνει το στενάχωρο καθώς ο δρόμος στενεύει τόσο που να γίνεται πιεστικός. Δηλαδή εκείνος που βαδίζει σε αυτόν βρίσκεται σε μεγάλη στενοκοπιά και κάθε παραστράτημα για αυτόν είτε προς τα δεξιά είτε προς τα αριστερά είναι επικίνδυνο όπως συμβαίνει πάντα σε γέφυρες κάτω από τις οποίες κυλάει το ποτάμι το οποίο δέχεται αυτόν που παρεκκλίνει από την πορεία του».

Για αυτό ο Δαβίδ λέει ότι :« Έβαλαν εμπόδια δίπλα στο δρόμο μου». Πρέπει λοιπόν αυτός που έχει την πρόθεση να μπει μέσω της στενής και τεθλιμμένης οδού στην (αιώνια) ζωή, να προστατέψει τον εαυτό του από κάθε παρέκβαση και παρεκτροπή από τις εντολές του Κυρίου εκπληρώνοντας τα γεγραμμένα. Μην παρεκκλίνεις δεξιά ή αριστερά.

Κεφ. Τλ´

Κάποιος γέρος άγιος και θεοσεβούμενος βρισκόταν στο βουνό του Ολύμπου και πολλοί αδελφοί πήγαιναν σε αυτόν με σκοπό να ακούσουν τη σωτηρία διδασκαλία του. Αφού αυτοί κάθισαν, ο γέροντας ξεκίνησε το λόγο του από αυτά που αποσκοπούν στην σωτηρία της ψυχής.

Ήρθε και κάποιος κοσμικός και αφού τον προσκύνησε στάθηκε μπροστά του. Αφού ο γέροντας κοίταξε προς αυτόν και τον ρώτησε για ποιο λόγο πήγε σε εκείνον, του είπε «Σεβάσμιε πατέρα, ήρθα για να εξομολογηθώ στην αγιοσύνη σου τις δικές μου αμαρτίες». Ο γέροντας λοιπόν απάντησε σε αυτόν «Αυτά τα πράγματα, παιδί μου, θέλεις να τα πείς ιδιαιτέρως στην ταπεινότητά μου ή μπροστά στους παρόντες αδερφούς;» Του αποκρίθηκε «Εάν μου επιτρέπεις, τίμιε πατέρα, θα ήθελα να μιλήσω για αυτά μπροστά σε όλους αυτούς». Ο γέροντας του είπε «Μίλησε παιδί μου χωρίς ντροπή».

Ξεκίνησε λοιπόν τη διήγησή του και ήταν τέτοια αυτά που έλεγε που δεν είναι σωστό να φτάνουν στα αυτιά των ανθρώπων ή να καταγραφούν. Διηγούμενος τα πάντα δακρυσμένος, στεκόταν στεναχωρημένος με το κεφάλι κάτω και με συντετριμμένη καρδιά. Ενώ ο γέροντας σκεφτόταν για αρκετή ώρα, είπε προς αυτόν «Θα ήθελες λοιπόν παιδί μου να φορέσεις το άγιο σχήμα;» Αυτός του απάντησε «Ναι, πατέρα το επιθυμώ σφοδρά και έχω τα κατάλληλα ρούχα στο σακίδιο».

Αφού ο άγιος γέροντας τον κατήχησε και τον κούρεψε⁶⁷ και του φόρεσε το άγιο σχήμα,⁶⁸ τον έδωξε λέγοντας «Φύγε, παιδί μου, και ζήσε ειρηνικά, χωρίς να αμαρτάνεις». Αυτός βάζοντας μετάνοια, έφυγε δοξάζοντας το Θεό.

⁶⁷ Αυτή ήταν η διαδικασία που ακολουθούσε ο κάθε μοναχός με σκοπό την είσοδο ενός αμαρτωλού στην εκκλησία. Για να γίνει ο δεύτερος αποδεχτός πάλι στην εκκλησία, θα πρέπει να περάσει τη διαδικασία του δεύτερου βαπτίσματος, του Βαπτίσματος της μετάνοιας. Για να γίνω πιο σαφής, ένας άνθρωπος που έχει διαπράξει αποτρόπαιες πράξεις στο παρελθόν, έχοντας μετανοήσει για αυτές προχωράει σε εξομολόγησή τους ενώπιον του Κυρίου. Αυτός ο άνθρωπος ζητάει το έλεος και την αποδοχή του Κυρίου. Απαραίτητο στοιχείο της όλης διαδικασίας είναι το κούρεμα των μαλλιών του αμαρτωλού ως απόδειξη της αφιέρωσης του στον Θεό. Για όλα αυτά βλ. Σ. Ντούρου, *Το Μέγα και Αγγελικό Σχήμα ως Δεύτερο Βάπτισμα*, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Τομέας Λατρείας, Αρχαιολογίας και Τέχνης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη (2008), σσ. 91 και 72

⁶⁸ Παλαιότερα η λέξη *σχήμα* σήμαινε τη μοναχική ενδυμασία ενώ τώρα σχήμα είναι αυτό που φοράνε οι μοναχοί πάνω από το χιτώνα τους και γύρω από το λαιμό τους. Το σχήμα έχει μαύρο χρώμα και πάνω του είναι κεντημένα κάποια γράμματα που έχει συμβολική σημασία. Για παράδειγμα το ΙΣ.ΧΣ. που σημαίνει Ιησούς Χριστός. Λόγω της κοινής ορολογίας μεταξύ της μοναστικής ζωής και του

Οι μοναχοί θαύμαζαν και έλεγαν ότι «Πώς είναι δυνατόν, εφόσον αυτός αποκάλυψε τέτοιου είδους πράγματα μπροστά σε όλους εμάς, να μη του αποδώσεις μια μικρή τιμωρία ή ποινή». Αυτός αποκρίθηκε «Αξιαγάπητά μου παιδιά, δεν βλέπετε τον τρομερό και πολύ ένδοξο άνδρα που στεκόταν εδώ, του οποίου το πρόσωπο ήταν σαν αστραπή και το ένδυμα του λευκό σαν το φώς, ενώ στα χέρια του κρατούσε ένα πάπυρο γραμμένο με τα σφάλματα του εξομολογηθέντος; Είχε βέβαια και μελάνι και γραφίδα. Ενώ λοιπόν ο άνθρωπος αποκάλυπτε τα σφάλματά του μπροστά στη δική μου ευτέλεια και ενώπιον σας, εκείνος έγραφε με τη γραφίδα. Επειδή λοιπόν ο φιλόανθρωπος και ελεήμων Θεός συγχώρεσε αυτά, ποιος είμαι εγώ ο αμαρτωλός που θα επιβάλει ποινές και τιμωρίες σε αυτόν».

Αφού οι μοναχοί άκουσαν αυτά και ανατρίχιασαν, προσκίνησαν τον τίμιο γέροντα ευχαριστώντας τον Κύριο μας τον Ιησού Χριστό για την ευσπλαχνία και τη φιλανθρωπία του, έφυγαν θαυμάζοντας και υπερβολικά εντυπωσιασμένοι με τα παράδοξα έργα του φιλεύσπλαχνου Θεού.

βαπτίσματος, ο όρος *σχήμα* που αποτελούσε μέρος της βαπτιστικής ορολογίας πέρασε στο μοναστικό βίο και πήρε την ονομασία άλλο βάπτισμα. Ένα δεύτερο βάπτισμα μέσω του οποίου ο αμαρτωλός συγχωρείται για τα πλημμελήματά του και αφού αφήσει πίσω τον παλιό του χαρακτήρα, ενδύεται με το Άγιο Σχήμα. Αυτός ο νέος πλέον άνθρωπος θα πρέπει να ζει σύμφωνα με τις προτροπές και εντολές του Θεού. Όπως π., σσ. 65, 97 και 108

Κεφ. Τλα΄

Κάποια γυναίκα λοιπόν αφού πήγε σε ένα γέροντα μοναχό για να εξομολογηθεί τα σφάλματά της, δεν μπόρεσε να μιλήσει για τα σφάλματά της τα οποία ήταν πολλά και φρικτά. Και επιστρέφοντας ενώ περνούσε από κάποια στοά, είδε κάποιο γέροντα μοναχό να είναι ξαπλωμένος στη γη, λεπρός και εντελώς απεριποίητος.

Και λέει προς αυτόν «Θέλεις να σε πάρω στο σπίτι μου ώστε να σε ανακουφίσω με κάθε τρόπο για να ικετεύεις το Θεό για την αναξιοσύνη μου;» Εκείνος είπε «Μακάρι κυρία μου να ελεούσες εμένα τον ταλαίπωρο και αμαρτωλό». Πηγαίνοντας στο σπίτι της, τακτοποίησε ένα κελί και ετοίμασε ένα στρώμα και έστειλε τους υπηρέτες της να αγοράσουν μοναχικά ρούχα, δίνοντάς τους εντολή να πάρουν μαζί τους και τον λεπρό μοναχό στο λουτρό, να τον λούσουν και να τον ντύσουν με τα ρούχα και να τον φέρουν πίσω και να τον βάλουν στο κρεβάτι που είχε ετοιμασθεί. Όταν έγινε αυτό, αυτή η ίδια άρχισε να τον περιποιείται και να αλείφει με αλοιφές τα τραύματά του.

Και ενώ τον περιποιούνταν με κάθε τρόπο, όταν έφτασε η Μεγάλη και Αγία Πέμπτη του Σωτήριου Πάθους, είπε προς το γέροντα «Ένα πράγμα επιθυμώ να γίνει από εσένα πατέρα. Αλλά περίμενε, και μη λες τίποτα». Αυτός της αποκρίθηκε «Ό,τι θέλεις, κυρία μου, κάνε». Όταν ήρθε η ώρα της θείας λειτουργίας και ενώ ο ιερέας τελούσε τη λειτουργία στο παρεκκλήσιο του σπιτιού της, ξεκίνησε να απαγγέλνει το Άγιο Ευαγγέλιο, δηλαδή: «Όταν ο Ιησούς έφτασε στη Βηθανία στο σπίτι του Σίμωνα του λεπρού, μία γυναίκα τον πλησίασε έχοντας ένα άγγειο με ανεκτίμητο μύρο και τα υπόλοιπα.» Αυτή παίρνοντας το δοχείο του μύρου πήγε προς τον μοναχό και έριχνε στα πόδια του⁶⁹ φιλώντας τα και μουσκεύοντας τα με δάκρυα και μαδώντας τις τρίχες του κεφαλιού της και εξομολογώντας τις αμαρτίες της.

⁶⁹ Όταν ο Ιησούς...πόδια του: Αυτό το χωρίο μας παραπέμπει στο γνωστό επεισόδιο όπου ο Ιησούς βρίσκεται σε ένα δείπνο στη Βηθανία. Ξεκινώντας λοιπόν από το Σίμωνα το λεπρό, πρόκειται για έναν άνθρωπο ο οποίος υπέφερε από την ασθένεια της λέπρας για αυτό απέκτησε και αυτό το παρωνύμιο. Οι πηγές δεν αναφέρουν εάν ο Σίμοντας γιατρεύτηκε από τον Ιησού ή από κάποιον άλλον. Ο Σίμοντας φαίνεται να ήταν ο οικοδεσπότης και συνεπώς αυτός που οργάνωσε το δείπνο (Μάρκος 14.3 και Ματθαίος 26.6). Σε αυτό το δείπνο ήταν παρόντες οι μαθητές του Ιησού (Ματθαίος 26.8) μαζί τους και ο Λάζαρος που είχε αναστηθεί (Ιωάννης 12.2). Καθώς γευμάτιζαν μία γυναίκα, η οποία στο κατά Ιωάννη Ευαγγέλιον ονομάζεται ως Μαρία και ίσως να πρόκειται για την αδερφή του Λαζάρου (Ιωάννη 12.3), πλησίασε τον Ιησού με ένα αλάβαστρο με μύρο το οποίο έχυσε στα πόδια του Ιησού και έπειτα σκούπισε με τα μαλλιά της τα πόδια (Ιωάννης 12.3). Το ίδιο χωρίο με μία μικρή διαφορά

Ενώ λοιπόν έκανε αυτά, έγινε μεγάλος σεισμός, όχι σε όλη την πόλη αλλά μόνο στο σπίτι της. Και κατά τη διάρκεια του σεισμού ακούστηκε μία φωνή που έλεγε «Συγχωρούνται οι αμαρτίες σου». Ενώ λοιπόν ακουγόταν αυτή η θεϊκή φωνή, σηκώθηκε ο μοναχός χοροπηδώντας υγιέστατος, χωρίς να έχει κανένα σημάδι στο σώμα του, δοξάζοντας και επαινώντας ασταμάτητα τον Κύριο μας Ιησού Χριστό αυτόν που κάνει φοβερά και θαυμάσια πράγματα. Η καλότυχη λοιπόν γυναίκα αφού συγχωρέθηκαν τα σφάλματά της από την απέραντη και την απερίγραπτη φιλανθρωπία του Θεού και αφού πέρασε τον υπόλοιπο χρόνο της ζωής μετανοώντας, πήγε κοντά στον Κύριο, αφήνοντας ένα καλό παράδειγμα για αυτούς που επιθυμούν με όλη τους την καρδιά να μετανοήσουν και να εξομολογηθούν στο φιλόνητο Θεό αυτόν που θέλει να σωθούν όλοι οι άνθρωποι.

παρουσιάζεται στο κατά Ματθαίο Ευαγγέλιον (26.7) και στο κατά Μάρκο Ευαγγέλιον (14.3). Σε αυτά τα σημεία η γυναίκα δεν ονομάζεται ενώ ρίχνει το μύρο στο κεφάλι του Κυρίου.

Κεφ. Τλγ'

Ένας άλλος γέροντας παρακαλεί κάποιον από τους πατέρες, για να τον ντύσει με το άγιο σχήμα των μοναχών. Αφού δέχτηκε την παράκλησή του και αφού κατήχησε αυτόν, τον έκανε χριστιανό. Και αφού έδωσε σε αυτόν το στολίδι του άγιου σχήματος τον ονόμασε Πέτρο.

Έτσι λοιπόν αφού εξαναγκάστηκε από αυτόν τον πατέρα, πορεύθηκε προς την πατρίδα του. Εκεί επειδή έπεσε σε μία βαρεία αρρώστια, πήγε στον Θεό για να πάρει την αμοιβή των κόπων του. Και αποτελούν απόδειξη για την παρηυσία του απέναντι στο Θεό τα θαύματα που γίνονται κάθε μέρα στον τάφο του.

Μαζί με αυτόν λοιπόν τον φημισμένο γέροντα μιλούσε ο επίσκοπος για την έξοδο της ψυχής, δηλαδή πως λογοδοτεί κάποιος στα πονηρά πνεύματα. Ο προαναφερόμενος γέροντας απάντησε λέγοντας «Ο φίλος μου αρρώστησε και όταν ήρθα να τον επισκεφτώ, είπε σε εμένα». «Όπως βλέπω τον εαυτό μου, αξιοσέβαστε, βρίσκομαι κοντά στο θάνατο. Εάν με προτρέπεις, θα εξομολογηθώ τις πράξεις μου στην αγιοσύνη σου». Εγώ λοιπόν είπα «Μίλα, αδερφέ, χωρίς ντροπή, γιατί όλοι έχουμε σφάλει, σαν φθαρτοί άνθρωποι, και αμαρτάνουμε, έχοντας υποκινηθεί από τον κοινό εχθρό. Αλλά το πλήθος των δικών μας σφαλμάτων δεν θα νικήσει την φιλευσπλαχνία του Θεού, εάν τον πλησιάσουμε με μετάνοια και ειλικρινή εξομολόγηση».

Εκείνος ξεκίνησε να διηγείται τα αμαρτήματα του με προθυμία. Μετά την εξομολόγησή του οι συγγενείς του και οι φίλοι ήρθαν να τον δούν. Αφού κάθισαν αυτοί και εγώ και ενώ ο άρρωστος προς εμάς μιλούσε, ξαφνικά γύρισε προς την άλλη πλευρά του κρεβατιού, μίλησε με σεβασμό προς κάποιον άρχοντα και για πολλή ώρα. Και καθώς όλοι εμείς εκπλαγήκαμε και γεμίσαμε φόβο και ενώ σκεφτόμασταν ότι κάποια οπτασία βλέπει, αυτός έχοντας καρφωμένο το βλέμμα του σε εκείνον που έβλεπε έλεγε «Ναι, πράγματι αυτό το έκανα. Αλλά αυτό το εξομολογήθηκα στο γέροντα».

Και συνέχιζε «Και αυτά τα έπραξα πράγματι, αλλά και αυτά τα εξομολογήθηκα». Και πάλι έλεγε «Λένε ψέμματα και με κατηγορούν για πράγματα που δεν έκανα». Τέτοιου είδους λοιπόν πολλά έλεγε. «Από τη μία αυτά που έκανα και εξομολογήθηκα. Από την άλλη αυτά για τα οποία λένε ψέμματα και με

κατηγορούνε». Και μετά από αυτά μίλησε «Για τον πάπυρο για τον οποίο λένε, ο Κύριος γνωρίζει ότι δεν ήθελα να τον κλέψω. Αλλά με παρακίνησαν άλλοι ανόητοι ομοιοί με εμένα» ότι δηλαδή «Κλέψε αυτόν από τη μητέρα σου και δός τον στο δούλο και έχει να σου δώσει ένα νόμισμα και θα έχεις μισθό από το Θεό».

Και πάλι έλεγε «Και είναι αλήθεια αυτό το οποίο λένε, αντιθέτως με αυτό για το οποίο με συκοφαντούνε. Όμως ερεύνησε και εάν είναι αληθινό αυτό το οποίο λένε και με συκοφαντούν και βρείς ότι είναι αλήθεια, να με σκοτώσεις». Και συνέχιζε να μιλάει «Και φεύγεις; Και θα έρθεις μετά από τρεις ημέρες; Φοβήσου το Θεό, εάν θέλεις να με πάρεις, πάρε με τώρα γιατί δεν μπορώ να υποφέρω τρεις ημέρες. Και να ξαναφύγεις, θα σε περιμένω μετά την τρίτη ημέρα».

Εμείς όλοι ενώ ακούγαμε αυτά με πολύ φόβο και τρόμο και ήμασταν έκπληκτοι από το φρικτό και απερίγραπτο παραμιλητό, ο ασθενής γύρισε προς την πλευρά μας. Εγώ είπα σε αυτόν «Τι ήταν, αδελφέ, αυτά τα οποία έλεγες και σε ποιόν μιλάς; » Αυτός είπε «Μη νομίζεις πως τρελάθηκα και δεν έχω σώα τα λογικά μου ή είστε τυφλοί και δεν βλέπετε αυτόν τον βασιλικό αξιωματούχο και τους ένδοξους άνδρες που ήρθαν μαζί του και τους Αιθίοπες που στέκονται στην πόρτα;» Εγώ του είπα «Ποιον βασιλικό αξιωματούχο;» Εκείνος απάντησε «Εκείνον λέω τον ευνούχο. Αυτόν που συνομιλούσε μαζί μου πριν λίγο, του οποίου το πρόσωπο έλαμπε περισσότερο από τον ήλιο και η ενδυμασία του λαμποκοπούσε σαν φως. Αυτός μπήκε εδώ μέσα μαζί με τους ένδοξους και σοβαρούς άνδρες.

Έπειτα ήλθαν κάποιοι μαύροι Αιθίοπες⁷⁰ που τα μάτια τους ήταν μελανά και στέκονταν μπροστά στην πόρτα κατηγορώντας με και λέγοντας όσα έκανα και δεν έκανα. Ενώ ο βασιλικός ευνούχος με ρωτούσε εάν είναι αλήθεια αυτά που έλεγαν. Όσα ήξεραν ότι έκανα, έλεγα ότι: «Ναί αυτά τα έκανα, αλλά τα εξομολογήθηκα στο

⁷⁰ Η λέξη *Αιθίοπας* έχει ρίζες στην ελληνική γλώσσα. Πρόκειται για σύνθετη λέξη το πρώτο συνθετικό της οποίας είναι το ρήμα *αἶθω* που σημαίνει καίω και το δεύτερο προέρχεται το ρήμα *ὄρῶ* (παρακ. ὄπωπα) και συγκεκριμένα τη λέξη ὄψη, δηλαδή το πρόσωπο. Επομένως, Αιθίοπας ήταν κάποιος ο οποίος είχε καμμένο πρόσωπο ή καλύτερα μαύρο δέρμα. Με αυτόν τον τρόπο οι αρχαίοι διέκριναν τους κατοίκους της αφρικανικής ηπείρου. Επεξηγηματικά, όσοι είχαν μελαμμό δέρμα ονομάζονταν Αιθίοπες ενώ οι υπόλοιποι ήταν οι Λίβυοι. Η ύπαρξη των Αιθίοπων τόσο στον Αρχαιοελληνικό κόσμο όσο και στον Βυζαντινό Κόσμο ήταν γνωστή κυρίως λόγω των εμπορικών τους σχέσεων. Για τις πληροφορίες σχετικά με του Αιθίοπες βλ. Ε. Ζαχαροπούλου, *Η Χριστιανική Αυτοκρατορία της Ρωμαϊκής Ανατολής και το Βασίλειο του Αζουμ, από τον Μ. Κωνσταντίνο ως τον Ιουστινιανό*, Πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ (2008), σσ. 57 και 159-161. Στην παρούσα διατριβή οι Αιθίοπες παρουσιάζονται σε δύο από τις πέντες ιστόριες (κεφ. Τλγ' και Τλδ'). Και στις δύο περιπτώσεις οι Αιθίοπες δίνουν την αίσθηση πως κατέχουν το ρόλο του κακού/αντίπαλου του κύριου ήρωα. Χωρίς να έχει βρεθεί κάποια πηγή που να αναφέρει κάποιες εχθρικές σχέσεις με τον λαό των Αιθίοπων και με βάση το επίθετο *μαύρος* που έχει επιλεγεί στην ελληνική απόδοση, θα λέγαμε πως το κύριο χαρακτηριστικό της εξωτερικής του εμφάνισης, δηλαδή η μαύρη επιδερμίδα, είναι αυτό που οδήγησε τον γραφέα να τους τοποθετήσει στο ρόλο του κακού.

γέροντα. Αλλά για αυτά που ήξερα πως δεν τα έκανα, έλεγα πως λένε ψέμματα, ότι αυτά δεν τα έκανα και με συκοφαντούν».

Εγώ όμως πάλι είπα σε αυτόν «Ο πάπυρος για τον οποίο μιλούσες, τι ήταν; Για αυτόν δεν μου είπες τίποτε». Αυτός λοιπόν απαντώντας είπε «Θεωρούσα πως αυτός δεν είναι τίποτα και για αυτό τον λόγο δεν το εξομολογήθηκα σε αυτόν». Εγώ του είπα «Και τι ήταν;» Εκείνος απάντησε «Είχε ένα δούλο η μητέρα μου και έκανε γραπτή συμφωνία για την ελευθερία του σε έναν πάπυρο.» Είχε στην κατοχή της αυτόν τον πάπυρο λέγοντας ότι «Μετά το θάνατό μου να δοθεί στο δούλο και θα πάει ελεύθερος όπου θέλει και επιθυμεί».

Αυτός όντας πολύ πονηρός έβαλε κάποιους ανόητους όμοιους με εμένα και με πίεσαν να κλέψω τον πάπυρο από τη μητέρα μου και να τον δώσω σε αυτόν με τη συμφωνία να μου προσφέρουν ένα νόμισμα για αυτή μου την πράξη. Εγώ απατημένος από αυτό, έκλεψα τον πάπυρο και τον έδωσα στο δούλο. Και το νόμισμα δεν το πήρα. Αυτός αφού πήρε τον πάπυρο έπαψε να υπηρετεί τη μητέρα μου. Αυτή αφού έψαξε και δεν βρήκε τον πάπυρο, αγανακτησμένη καταριόταν τον κλέφτη. Πολλές φορές εγώ ακούγοντας αυτή να καταριέται, δεν το ομολογούσα.

Αυτό είναι αυτό που ανέφεραν οι Αιθίοπες και έλεγαν και πολλά άλλα τα οποία εγώ δεν έκανα. Και όταν με ρώτησε σχετικά με αυτά ο βασιλικός αξιωματούχος, απάντησα πως λένε ψέμματα και με συκοφαντούν. Όμως ερεύνησε τα και εάν είναι αλήθεια αυτά, σκότωσε με. Τότε ο βασιλικός αξιωματούχος έδιωξε τους Αιθίοπες και είπε σε εμένα: «Πήγαινε να ετοιμαστείς και κόβοντας τα μαλλιά σου φόρεσε την αγία ενδυμασία των μοναχών. Και μετά την τρίτη ημέρα θα έρθω και θα σε παραλάβω». Εγώ είπα προς αυτόν «Εάν αυτό επιθυμείς να κάνεις, αφέντη μου, πάρε με τώρα. Γιατί δεν μπορώ να ταλαιπωρούμαι τρεις ημέρες». Αυτός λοιπόν είπε «Όχι, αλλά πήγαινε και κάνε ότι σου λέω και μετά από τρεις ημέρες θα έρθω εγώ για να σε πάρω». Και αφού χαιρέτησε αρχοντικά, αμέσως αυτός και οι συνοδοί του έφυγαν.

Εμείς αφού ακούσαμε αυτά από αυτόν μείναμε έκπληκτοι και τρομάξαμε. Συλλογιζόμενοι ποιο τρομερό τέλος θα μας περιμένει. Αυτός όμως αφού διευθέτησε όλες τις υποχρεώσεις του με τον καλύτερο τρόπο και αφού φόρεσε την αγία ενδυμασία των μοναχών, την τρίτη ημέρα πήγε κοντά στον Κύριο.

Κεφ. Τλδ´

Στα χρόνια του βασιλιά Μαυρίκιου, κάποιος σκληρός και απάνθρωπος αρχιληστής εμφανίστηκε στην περιοχή της Θράκης. Και ήταν τέτοιος που μετέτρεψε όλους τους δρόμους σε αδιάβατους. Πολλοί στρατιωτικοί και στρατηγοί επιχείρησαν να τον πιάσουν με κάθε τρόπο και δεν μπόρεσαν.

Ακούγοντας λοιπόν ο θείος βασιλιάς Μαυρίκιος, έστειλε με κάποιον νεαρό τα δικά του φυλαχτά στον αρχιληστή, (έδινε το λόγο του ως ασφάλεια) δίνοντας αυτά ως εγγύηση. Ο αρχιληστής λοιπόν με τις ενέργειες του Θεού, αφού σεβάστηκε το λόγο του βασιλιά, απέβαλε τις ληστικές συνήθειες με ημερότητα και παρουσιάστηκε σαν προβάτο και προσέπεσε στα πόδια του βασιλιά για να εξομολογηθεί.

Έπειτα αφού πέρασε ένα μικρό διάστημα λίγων ημερών και αφού κάποια νόσος πυρετού προσέβαλε τον ληστή, νοσηλευόταν στο γνωστό νοσοκομείο των Σαμψών.⁷¹ Αφού ήπια μεγάλη ποσότητα κρασιού έπεσε σε παραλήρημα. Έπειτα αφού συνήλθε και ήρθε στα καλά του. Αφού ήρθε η νύχτα, αντιλήφθηκε πως ήταν σε κατάσταση επιβαρυνμένη και ότι με κάθε τρόπο και σίγουρα θα έφευγε από τη ζωή.

Αρχισε να ικετεύει τον εξαιρετικά φιλέσπλαγχο Θεό, κάνοντας εξομολόγηση δακρυσμένος και ζητώντας συγχώρηση για τις αμαρτίες του και λέγοντας «Δεν ζητάω κάτι παράλογο από εσένα φιλόανθρωπε, γιατί όπως ζήτησε από εσένα μέσω της εξομολόγησης, ο ληστής ο προηγούμενος,⁷² έτσι δείξε το έλεός σου σε εμένα μέσω της ευσπλαχνίας του. Και δέξου από εμένα αυτόν τον επιθανάτιο θρήνο, τώρα που βρίσκομαι στο κρεβάτι. Και όπως εκείνους που την ενδέκατη ώρα που τίποτα

⁷¹ Ο Σαμψών ήταν γόνος εύπορης οικογένειας της αρχαίας Ρώμης. Ακολούθησε τις ιατρικές σπουδές στις οποίες αφιέρωσε και τη ζωή του. Ειδικότερα, είχε μετατρέψει το σπίτι του σε νοσοκομείο στο οποίο παρείχε φροντίδα και φαγητό στους φτωχούς και αρρώστους της Κωνσταντινούπολης όπου διέμενε. Με τη φράση *νοσοκομείο των Σαμψών* δεν εννοείται το σπίτι του Σαμψών αλλά ένα νοσοκομείο που χτίστηκε με τη βοήθεια του Ιουστιανού Α΄. Όταν κάποτε ο Ιουστινιανός Α΄ αρρώστησε βαριά, ο μόνος που μπόρεσε να τον γιατρέψει ήταν ο Σαμψών. Ο ίδιος αντί χρηματικής αμοιβής ζήτησε από τον αυτοκράτορα να χτίσει ένα νοσοκομείο, με την έννοια του σημερινού δημόσιου νοσοκομείου, στο οποίο οι αρρώστοι θα θεραπεύονταν δωρεάν. Αυτό λοιπόν είναι το γνωστό νοσοκομείο του Σαμψών που λειτούργησε για 600 χρόνια στην Κωνσταντινούπολη. Σχετικά με το νοσοκομείο του Σαμψών, βλ. Bishop N. Velimironic, *The Prologue from Ochrid, Part Four, Mother Maria* (trans.), Lazarica Press, Birmingham, England, (1985), σ. 372

⁷² Σε αυτό το σημείο γίνεται μνεία στο ληστή ο οποίος βρισκόταν κρεμασμένος μαζί με το Χριστό κατά την σταύρωση. Σύμφωνα με τον Λουκά, ο Χριστός σταυρώθηκε μαζί με άλλους δύο ληστές, έναν από τη δεξιά και έναν από την αριστερή πλευρά. Ο ένας από τους δύο αναγνωρίζοντας το Χριστό και παραδεχόμενος τα σφάλματά και την ποινή του ζήτησε από το Κύριο να τον θυμηθεί όταν επιστρέψει. Ο Χριστός τον συγχώρεσε λέγοντας του πως θα πάει στον παράδεισο (Λουκάς 23.39-43).

αξιόλογο δεν έπραξαν, έτσι και τα δικά μου τα μικρά αυτά και πικρά δάκρυα (δέξου). Θεράπευσε με και καθάρισε με βαπτίζοντάς με σε αυτά και πρόσφερε μου σαν βάπτισμα την συγχώρηση κατά το θάνατο χωρίς να ζητάς κάτι παραπάνω. Γιατί το επιτρέπει η ώρα καθώς οι εισπράκτορες⁷³ πλησιάζουν. Αλλά μην αντιτεθείς ή μην ασκήσεις πίεση, γιατί πράγματι δεν θα βρείς τίποτα αγαθό σε εμένα. Γιατί με κυρίευσαν οι παρανομίες μου και με άσχημο τρόπο φτάνω στο τέλος μου. Γιατί τα χρέη μου είναι απερίγραπτα. Αλλά όπως δέχτηκες τον πικρό θρήνο του Απόστολου Πέτρου,⁷⁴ έτσι δέξου και τον δικό μου, φιλόνητο. Χύσε αυτά τα δάκρυα πάνω στο χειρόγραφο των παρανομιών μου και με το σφουγγάρι της ευσπλαχνίας σου σβήσε τα αθεράπευτα μου πλημμελήματα». Τέτοια και τέτοιου είδους πράγματα ο ληστής εξομολογούνταν για πολλές ώρες. Και αφού σκούπισε τα δάκρυα του με το τουρμπάνι του, παρέδωσε την ψυχή του. Καθώς αυτοί που κοιμόταν δίπλα του, διηγήθηκαν.

Κάποιος όμως καλός και ευσεβής αρχίατρος ο οποίος επισκεπτόταν εκείνο το νοσοκομείο, αφού κοιμήθηκε στο σπίτι του είδε σε όνειρο, την ίδια χρονική στιγμή κατά την οποία ο ληστής πέθανε, κάμποσους Αιθίοπες να έχουν έρθει προς το κρεβάτι του ληστού έχοντας πολλά χειρόγραφα τα οποία περιείχαν τις αμαρτίες του ληστή. Έπειτα δύο άνδρες λαμπροί έφεραν μία ζυγαριά και αφού οι Αιθίοπες τοποθέτησαν πάνω της όλα τα χειρόγραφα του ληστή, ο ένας δίσκος της ζυγαριάς βάρυνε προς τα κάτω. Ενώ από την άλλη πλευρά ο άλλος δίσκος ανασηκώθηκε ψηλά. Οι δυο λοιπόν άγγελοι του φωτός λένε «Συνεπώς εμείς δεν έχουμε τίποτα εδώ». Λέει ο άλλος προς αυτόν «Τι θα μπορούσαμε να έχουμε; Δεν έχουν περάσει ακόμα δέκα

⁷³ Σύμφωνα με τον F. Montanari, η λέξη *έκσπελλευτής* ή *έκσπηλευτής* από το λατινικό ρήμα *expello* σημαίνει τον χριστιανικό άγγελο ο οποίος είναι παρών τη στιγμή του θανάτου.

⁷⁴ Ο Πέτρος ή αλλιώς Σίμωνας (Ματθαίος 4.18) ήταν ένας από τους μαθητές του Ιησού. Πέτρος ήταν ένας από αυτούς (μάλλον και ο Ιωάννης) που ακολούθησαν τον Ιησού μέχρι την αυλή του αρχιερέως όπου οδηγήθηκε ο Ιησούς με σκοπό τον καταδικασμό του. Προηγουμένως ο Ιησούς είχε πει στον Πέτρο πως θα τον αρνηθεί (ο Πέτρος) τρεις φορές πριν λαλήσει ο πετεινός (Ιωάννης 13.38, Ματθαίος 26.34 και Μάρκος 14.30). Την πρώτη φορά που ρωτήθηκε ο Πέτρος από μία υπηρέτρια εάν είναι μαθητής του Ιησού, αυτός τον απαρνήθηκε λέγοντας πως δεν ξέρει και δεν καταλαβαίνει τι του λεί. Τότε ο πετεινός λάλησε μία φορά. Έπειτα ρωτήθηκε άλλες δύο φορές και τον απαρνήθηκε και τις δύο. Εκείνη τη στιγμή ο πετεινός λάλησε για δεύτερη φορά και ο Πέτρος συνειδητοποίησε πως είχε απαρνηθεί τρεις φορές τον Κύριο και ξέσπασε σε κλάματα (Ματθαίος 26.69-75 και Μάρκος 14.66-72). Η αποκατάσταση της σχέσης μεταξύ του Ιησού και του Πέτρου και η επικείμενη συγχώρεση του δεύτερου επήλθε μετά την ανάσταση του Χριστού όταν κάποιοι από τους μαθητές του Χριστού, ανάμεσά τους και ο Πέτρος, πήγαν για ψάρεμα. Ο Ιησούς παρουσιάστηκε μπροστά τους και τους βοήθησε στο ψάρεμα, έπειτα κάθισαν όλοι μαζί να γευματισούν. Ενώ γευμάτιζαν ο Χριστός ρώτησε τρεις φορές τον Πέτρο εάν τον αγαπάει και ο Πέτρος του απάντησε πως τον αγαπάει και τις τρεις φορές (Ιωάννη 21. 1-17).

μέρες από τότε που ήρθε από τις ληστείες και τους φόνους του. Και τι αγαθό θα ζητήσουμε από αυτόν;» Και ενώ έλεγαν αυτά, προσποιούνταν πως ψαχούλευαν στο κρεβάτι του μήπως και βρούν και αυτοί κάτι καλό. Και ο ένας βρίσκοντας το τουρμπάνι του εκεί όπου σκούπιζε τα κλάματά του, λέει προς τον άλλο «Πράγματι δεν έχουμε τίποτα άλλο εδώ εκτός από το τουρμπάνι με τα δάκρυά του. Αλλά ας το τοποθετήσουμε στον άλλο δίσκο της ζυγαριάς και μαζί με αυτόν την φιλανθρωπία του Θεού, μήπως και γίνει τέλοσπαντων».

Και αφού έβαλαν μόνο αυτό στον ανασηκωμένο δίσκο της ζυγαριάς, ξαφνικά εκείνος κατέβηκε προς τα κάτω και διασκορπίστηκαν όλα τα χειρόγραφα τα οποία βρίσκονταν στον άλλο δίσκο της ζυγαριάς. Και οι άγγελοι φώναξαν με μία φωνή λέγοντας «Νίκησε η φιλανθρωπία του Θεού». Και αφού παρέλαβαν τη ψυχή του ληστή, την πήραν μαζί τους. Από την άλλη πλευρά οι Αιθίοπες κραυγάζοντας έφυγαν καταντροπιασμένοι.

Και αφού είδε αυτά ο γιατρός αμέσως ξύπνησε, φόρεσε τα ρούχα του και ταχύτατα μπήκε στο νοσοκομείο. Και αφού πλησίασε το κρεβάτι του ληστή βρήκε το σώμα του σχεδόν να καίει αλλά η ψυχή του είχε φύγει στον Κύριο. Το τουρμπάνι του βρισκόταν μπροστά στα μάτια του, ήταν γεμάτο δάκρυα. Και αφού έμαθε από αυτούς που κοιμόνταν δίπλα του για την εξομολόγηση, την οποία έκανε ο ληστής προς το Θεό, παίρνοντας το τουρμπάνι πήγε στον ευσεβή βασιλιά.

Δείχνοντας το τουρμπάνι και διηγούμενος αυτά που έμαθε από αυτούς που κοιμόνταν, λέει ο γιατρός προς τον βασιλιά «Ευχαριστούμε το Θεό, ευσεβέστατε κύριε. Ακούσαμε λοιπόν ότι ο ληστής σώθηκε μέσω της εξομολόγησης που έκανε πάνω στο σταυρό του ουράνιου βασιλιά. Και είδαμε ληστή να σώζεται μέσω της εξομολόγησης στο δικό σου κράτος που είσαι επίγειος βασιλιάς. Και ακούγοντας αυτά πιστεύουμε πως είναι αλήθεια. Όμως είναι καλό να προλάβουμε την τρομερή ώρα του θανάτου και να προετοιμάσουμε τους εαυτούς μας μέσω της μετάνοιας.»

Γιατί πες μου «Πόσοι πεθαίνουν ξαφνικά, χωρίς να μπορούν μήτε να μιλήσουν μήτε να δακρύσουν; Ποιος μπορεί να σου αντιτίνει ότι θα μπορείς να βρείς τόσα δάκρυα για να τα προσφέρεις τη στιγμή εκείνη στο Θεό, όσα εκείνος ο ληστής προσέφερε;» Για αυτόν τον λόγο, μην αναβάλλουμε και μην περιμένουμε να εξομολογηθούμε κατά τη στιγμή του θανάτου στο Θεό. Καλύτερα να φτάσουμε μπροστά του έχοντας εξομολογηθεί. Δεν έγγραφα αυτά για να κάνω τις ψυχές σας πιο

νωθρές, αλλά κυρίως για να τις διεγείρω και όχι να σας κάνω πιο αδιάφορους αλλά περισσότερο πρόθυμους.

2.3. ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ

Κεφ. Τια΄

Περί ἀπλότητος

Πάλιν ἡ ἀπλότης εἰς δύο μερίζεται διαφορᾶς· εἰς σαρκί²¹ κὴν καὶ εἰς πν(ευμα)τικὴν· καὶ ἡ μὲν πν(ευμα)τικὴ ἀπλότης γνωρί²² ζεταὶ καθὼς ὁ μέγας βασιλείος εἰς τὰ περὶ ἀγάπης²³ τοῦ πλησίον λέγει· ὅτι οὐκ εἰς τὰ ἀν(θρώπ)ινα καθήκοντα δεῖ ἀ²⁴ γαπᾶν τὸν πλησίον· ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς θε(ε)ὸν εὐα²⁵ ρεστήσεως, πρὸς τὸ ἐκάστου συμφέρον· καὶ τοῦτο περι²⁶ εκτικόν εἶπεν ὁ ἅγιος, ὅτι καὶ εἰς μετάδοσιν καὶ εἰς²⁷ πάντα προσήκοντα· καὶ συνεπίπτοντα τῇ ἐν²⁸ τολῇ τοῦ κ(υρί)ου· ἀπλὸν δὲ εἶναι καὶ ἰλαρὸν· περ ἐτέρω δὲ²⁹ μήκετι· ἡ δὲ σαρκικὴ πάλιν φαίνεται· ὅταν τις ἀπλὸς³⁰ εἰς πάντα· ἤγουν ἀπλώνεται εἰς τὰ σαρκικὰ, οἷον εἰς³¹ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ ὑπνοῖν καὶ ἐνδύεσθαι, παρὰ³²

τὸ προσῆκον· καὶ ἀπλῶς εἴρηται εἰς πάντα πρὸς τὴν¹ αὐτοῦ θεραπείαν ἀνήκοντα· ὁμοίως καὶ εἰς μετάδοσιν σαρ² κικῆς φιλίας τῆς γινομένης πρὸς ἀντίδοσιν τῶν νῦν³ καθηκόντων· ταῦτα πάντα ὁ ἔχων καὶ τὰ ὅμοια τούτων,⁴ σαρκικῶς ἀπλῶς ἐστίν· ἦτοι ἀκρατεῖς καὶ ἐλεύθερος⁵ ἀπὸ τῆς θείας διδασκαλείας· δεδουλωμένος δὲ τῷ⁶ ὑπεναντίω καὶ σαρκικῷ φρονήματι· καὶ μὴ δόλως⁷ ἀνεχόμενος δεθῆναι νόμῳ θε(ο)ῦ· εἴτε θεῶν πατέρων τῶν ἐν⁸ εὐσεβείᾳ βεβιοκότων· ἀλλὰ καταφρονῶν τῆς ἑαυτοῦ⁹ σ(ωτη)ρίας, τῷ ἰδίῳ οὖν σώματι· καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ¹⁰ ἀνθρώποις πληροφορεῖν καὶ ἀναπαύων, μᾶλλον ἢ τῷ¹¹ θε(ε)ῷ καὶ τοῖς θεοῖς πατράσι· ὁ τοιοῦτος ἐν ἀπλότητι¹² τῆς ἀντικειμένης διδασκαλείας δουλεύει τῷ σατανᾷ,¹³ οὐ παρεκβαίνει ἢ στρεβλώνει ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ θεῖον θέ¹⁴ λημα ὄλως· ἀπλὸν γὰρ λέγεται τὸ ὀρθὸν καὶ μὴ ὦν¹⁵ στρεβλὸν ἢ διπλοῦν· εἴτε εἰς τὸ καλὸν εἴτε εἰς τὸ κακόν.¹⁶ καθ' ἃ καὶ προεῖρηται· αὕτη ἐστὶν ἡ πλατεία ὁδὸς καὶ εὐρύ¹⁷ χωρος· ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἣν ὁ κ(ύρι)ος εἴρηκεν· | ¹⁸ ὁ δὲ μέγας βασιλείος· ταύτην τὴν πλατείαν ὁδὸν ἐρμηνεύων¹⁹ λέγει· ὅτι ὥσπερ τις κατὰ γῆν εὐθείας ὁδοῦ, ἢ παρέκ²⁰ βασιν πολλὴν πλατύτητα ἔχει, οὕτως ὁ ἐκβαίνων φησὶν²¹ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ(ρα)νῶν²² ἐν πολὺ πλάτει τῆς πλάνης εὐρίσκεται· τουτέστιν ὁ τό²³ πος τῆς πλάνης, πλατὺς ἐστίν, ἥς τὸ τέλος ἀπώλεια· ²⁴ ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς, οὐκ

ἄλλο καὶ ἄλλο δηλοῖ· ²⁵ ἀλλὰ τῆς στενότητος τὴν ἐπίτασιν, τὸ τεθλιμμένον²⁶
παρίστησιν· ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ὁδοῦ ἐπιστενουμένης,²⁷ ὡς θλίβεσθαι· τουτέστιν
στενοχωρεῖσθαι· ἐκατέρωθεν τὸν²⁸ ὀδεύοντα· παρεκβάσεως πάσης ἐπικινδύνου
οὔσης· ²⁹ εἴτε δεξιὰ εἴτε ἀριστερὰ ὡς ἐπὶ γεφύρας πάντοθεν³⁰ τοῦ ὑπορέοντος
ποταμοῦ ὑποδεχόμενον τὸν ἐκ³¹ κλίνοντα, διὸ φησὶν ὁ δ(αυί)δ, ἐχόμενα τρίβους
σκάνδα||³²

λα ἔθεντό μοι· δεῖ οὖν τὸν διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης¹ ὁδοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν
ζωὴν προθέμενον· φυλάσσειν ἑαυτὸν² ἀπὸ πάσης παρεκβάσεως, καὶ παρεκτροπῆς³
τῶν ἐντολῶν τοῦ κ(υρίο)υ· πληροῦν τὸ γεγραμμένον·⁴ μὴ ἐκκλίνης δεξιὰ ἢ ἀριστερά:

Κεφ. Τλ´

γέρον τίς ἅγιος καὶ θεοφόρος, ἦν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ὀλύμπῳ.^{|22} καὶ πρὸς αὐτὸν φοιτησάντων πλειόνων ἀδελφῶν τοῦ^{|23} ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον σ(ωτη)ρίας· καθεζομένων αὐτῶν^{|24} καὶ τοῦ ἁγίου γέροντος, τὰ πρὸς ψυχικὴν σ(ωτηρ)ίαν συν^{|25}τείνοντα εἰσηγούμενος, ἦλθε καὶ τις κοσμικὸς καὶ^{|26} προσκυνήσας αὐτὸν ἔστη· τοῦ δὲ γέροντος ἀτενήσαντος^{|27} πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρωτήσαντος διὰ ποῖαν χρείαν ἦκε,^{|28} πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· ἐξαγορεύσαι τῇ ἁγιωσύνη σου,^{|29} τὰ ἐμὰς ἀμαρτίας, ἐλήλυθα σεβάσμιε πάτερ. ὁ δὲ^{|30} γέρον πρὸς αὐτόν· ἰδίως οὖν τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν βούλει^{|31} εἰπεῖν αὐτὰ τέκνον, ἢ κατενώπιον τῶν παρόντων ἀδελφῶν^{|32} εἶπε δὲ, εἰ κελεύεις τίμιε πάτερ, κατενώπιον τούτων πάν^{|33}

των λέγω αὐτάς· ὁ δὲ γέρον· καὶ λέγε τέκνον ἀνεπαισ^{|1} χνύτως· ἤρξατο οὖν τὸ λέγειν, καὶ τοιαῦτα, οἷα οὐ θέμις^{|2} ἢ εἰς ἀκοὴν ἀν(θρωπ)ων ἔρχεσθαι, ἢ γραφὴ παραδοῦναι· ἐξεΐπόν^{|3} τος οὖν πάντα μετὰ δακρύων, ἔστη κατηφείς κάτω νεύων^{|4} μετὰ συντετριμμένης καρδίας· σύννους οὖν ὁ ἅγιος γέρον^{|5} γενόμενος, ἐπὶ ὧραν ἱκανὴν πρὸς αὐτὸν εἶπεν· θέλεις^{|6} οὖν τέκνον ἐνδύσασθαι τὸ ἅγιον σχῆμα; ὁ δὲ ἔφηναι^{|7} πάτερ ἐπιποθῶ αὐτῷ· καὶ ἔχω τὰ τοιαῦτα ἄμφια ἐν τῇ^{|8} πῆρα· κατηχήσας οὖν αὐτὸν ὁ ἅγιος γέρον καὶ ἀποθρήξ(ας)^{|9} καὶ ἐνδύσας τὸ ἅγιον σχῆμα· ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰπών·^{|10} ἄπελθε τέκνον ἐν εἰρήνῃ, καὶ μῆκετι ἀμάρτανε· ὁ δὲ, βα^{|11} λὼν μετάνοιαν, ὑπεχώρισε δοξάζων τὸν θεόν· τῶν δὲ μο^{|12} ναχῶν θαυμαζόντων καὶ λεγόντων· ὅτι πῶς σεβάσμιε^{|13} πάτερ, τοιαῦτα αὐτοῦ ἐξαγγείλαντος κατενώπιον πάντων^{|14} ἡμῶν οὐ δέδωκας αὐτῷ μικρὰν ἐντολήν, ἢ ἐπιτίμιον·^{|15} αὐτὸς ἀπεκρίνατο· ὃ ποθεινότατα τέκνα· οὐκ ἔθεω^{|16} ρεῖτε τὸν φοβερότατον καὶ ἐδνοξότατον ἄνδρα τὸν ἐστῶτα^{|17} ἐνθάδε, οὗ τινος τὸ πρόσωπον ἦν ὡσεὶ ἀστραπῆ, καὶ τῇ^{|18} στολῇ αὐτοῦ λευκῇ ὡς τὸ φῶς, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ αὐτοῦ εἶχε χάρ^{|19} την γεγραμμένον, τὰς τοῦ ἐξαγορεύσαντος ἀμαρτίας;^{|20} εἶχε δὲ καὶ μέλαν καὶ κάλαμον· ὡς οὖν ἄν(θρωπ)ος πρὸς τὴν ἐ^{|21} μὴν εὐτέλειαν κατενώπιον ὑμῶν τὰ ἑαυτοῦ ἔλεγε πλημ^{|22} μελήματα, ἐκεῖνος τῷ καλάμῳ ἐχάραττεν· ἐπεὶ οὖν^{|23} ὁ φιλάν(θρωπ)ος καὶ ἐλεήμων θεός ταῦτα συνεχώρησε, τίς εἰμὶ^{|24} ἐγὼ ὁ ἀμαρτωλὸς παρέχειν αὐτῷ ἐντολὰς καὶ ἐπιτί^{|25} μίαι· ταῦτα ἀκούσαντες οἱ μοναχοὶ καὶ φρίκη συσχε^{|26} θέντες· προσεκύνησαν τὸν τίμιον γέροντα·

εὐχαριστοῦν ^{|27} τες τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ χ(ριστο)ῦ τὴν ἀγαθότητα καὶ
φιλαν(θρωπ)ίαν, ὅ ^{|28} πεχώρησαν θαυμάζοντες καὶ ἐκθαμβούμενοι μεγάλ(ως) ^{|29} ἐπὶ
τοῖς παραδόξοις ἔργοις τοῦ ἐλεήμονος θ(εο)ῦ : ^{|30}

Κεφ. Τλα´

γυνή δέ τις ἀπελθοῦσα πρὸς τινα γέροντα μοναχὸν [|]³¹ χάριν ἐξαγορίας, οὐκ ἠδηγήθη εἰπεῖν τὰ ἑαυτῆς πλημ|| ³²

μελήματα πάμπολα ὄντα καὶ δεινὰ· καὶ ὑποστρέψασα [|]¹ καὶ παρερχομένη διὰ τινος ἐμβόλου· εἶδε γέροντα τινα [|]² μοναχὸν ἐν τῇ γῆ κατακείμενον λελωβημένον· καὶ παν [|]³ τελῶς ἀνεπιμέλητον· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔφη· θέλεις ἐπέ [|]⁴ ρω σε εἰς τὸν οἶκον μου τοῦ ἀναπαῦσαι σε παντοίως· ὅπ(ως) [|]⁵ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος ἐκδυσωπεῖς τὸν θ(εὸ)ν; ὃ δὲ [|]⁶ εἶπε· εἴθε κυρία μου ἐποίεις ἔλεος εἰς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον [|]⁷ καὶ ἀμαρτωλόν· ἀπελθοῦσα οὖν εἰς τὸν οἶκον ἑαυτῆς, ἔτρε [|]⁸ πήσασα κελλίον καὶ στρομνὴν ἐτοιμάσασα ἀπέστειλε [|]⁹ τοὺς οἰκέτας αὐτῆς ἀγορᾶσαι ἱμάτια μοναχικὰ· προ [|]¹⁰ στάξασα αὐτοὺς ἄραι καὶ τὸν λελωβημένον μοναχὸν εἰς λοετρὸν [|]¹¹ καὶ λουσαι καὶ ἐνδῦσαι αὐτὸν τὰ ἱμάτια καὶ ἐνεγκεῖν καὶ [|]¹² θεῖναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐτοιμασθείσῃ κλίνῃ· τούτου δὲ γενομένου· [|]¹³ αὐτῇ δι’ ἑαυτῆς ἐξυπηρετῆ αὐτὸν καὶ τὰ τραύματα αὐτ(οῦ) [|]¹⁴ ἀλειφαῖς ἐπαλείφουσα· καὶ παντοίως αὐτὸν θεραπεύουσα [|]¹⁵ τῆς δὲ μεγάλης καὶ ἁγίας πέμπτης φθασάσης τοῦ σ(ωτή)ριου [|]¹⁶ πάθους, εἶπε πρὸς τὸν γέροντα· πρᾶγμα βούλομαι [|]¹⁷ ποιῆσαι εἰς σὲ πάτερ· ἀλλ’ ὑπόμεινον μὴδὲ εἴπησ· ὃ [|]¹⁸ δὲ, εἴ τι κελεύεις κυρία μου ποιήσον· τῆς ὥρας οὖν ἐλ [|]¹⁹ θούσης τῆς θείας λειτουργίας καὶ τοῦ ἱερέως ταύτην ποι [|]²⁰ οὔντος ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ οἴκου αὐτῆς· ὡς ὑπήρξατο λέ [|]²¹ γειν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον· ὅτι τοῦ ἰ(ησοῦ) γενομένου ἐν βηθανία [|]²² ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ· προσῆλθεν αὐτῷ γυνή [|]²³ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου καὶ τὰ ἐξῆς· αὕτη [|]²⁴ λαβοῦσα ἀγγεῖον μύρου προσῆλθε τῷ μοναχῷ· καὶ κατέ [|]²⁵ χεεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ καταφιλοῦσα τούτους καὶ τοῖς [|]²⁶ δάκρυσιν καταβρέχουσα· καὶ ταῖς θρηξὶ τῆς κεφαλῆς [|]²⁷ αὐτῆς ἐκμάσσουσα καὶ ἐξαγγέλουσα τὰς ἑαυτῆς ἁμαρ [|]²⁸ τίας· ταῦτα οὖν ποιούσης αὐτῆς, ἐγένετο σεισμός [|]²⁹ φοβερότατος· οὐχὶ εἰς τὴν πόλιν πᾶσαν, ἀλλ’ εἰς τὸν οἶ [|]³⁰ κον αὐτῆς καὶ μόνον· καὶ μετὰ τοῦ σεισμοῦ ἤλθε φωνὴ λέ [|]³¹ γουσα· ἀφένταιί σου αἱ ἁμαρτίαι σου· ταῦτης οὖν τῆς φω || ³²

νῆς τῆς θείας ἐνεχθείσης· ἐξανέστη ὁ μοναχὸς ὅλως ὑγιεῖς [|]¹ ἀλώμενος, μὴ ἔχων μώλωπα ἐν τῷ σῶματι αὐτοῦ· δο [|]² ξάζων καὶ αἰνῶν ἀκαταπαύστως τὸν κ(ύριον)

ἡμῶν ἰ(ησοῦ)ν χ(ριστὸ)ν, τὸν ποι³ οὔντα φοβερὰ καὶ θαυμάσια· ἡ δὲ μακαρία γυνὴ
τὴν συγ⁴ χώρησιν δεξαμένην τῶν ἑαυτῆς πλημελλημάτων, ἐκ⁵ τῆς τοῦ θεοῦ
ἀνεξιχνίαστου καὶ ἀφάτου φιλαν(θρωπ)ίας. τὸν ὑπό⁶ λοιπον τῆς ζωῆς αὐτῆς χρόνον
ἐν μετανοία διανύσασα, με⁷ τέστη πρὸς κ(ύριο)ν· ὑπόδειγμα καλὸν καταλιποῦσα
τοῖς βου⁸ λομένοις ἐξ ὅλης καρδίας προσέρχεσθαι ἐν μετανοία καὶ⁹ ἐξομολογήσει
τῷ φιλαν(θρώπ)ω θε(ε)ῷ τῷ θέλοντι πάντα ἀν(θρώπ)ους¹⁰ σωθῆναι :¹¹

Κεφ. Τλγ'

ἕτερος πρεσβύτερος παρακάλει τινὰ τῶν π(ατέ)ρων· ὅπως |³⁰ ἐνδύσει αὐτὸν τὸ τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα· ἤξας οὖν |³¹ τῆ παρακλήσει αὐτοῦ τοῦτον κατηχήσας, ἀπέθρηξε· ||³²

καὶ δεδωκῶς αὐτῶ τὸν στολισμὸν τ(οῦ) ἀγί(ου) σχήμα(ος), ἐπονο |¹ μασε πέτρον· εἶθ' οὕτως ὑπὸ τοῦ π(ατέ)ρ(ο)ς αὐτοῦ βιασθεῖς, ἐν |² τῆ ἰδία π(ατ)ρ(ίδ)ι δι' ἐπορεύθη· κακεῖσε ἀσθενεῖα βαρυτάτη περι |³ πεσῶν, μετέστη πρὸς κ(ύριο)ν ἀμοιβὰς τῶν οἰκείων πόνων |⁴ λειψόμενος· καὶ μαρτυροῦσι τὴν πρὸς θ(εὸ)ν αὐτοῦ παρρησίαν |⁵ τὰ καθ' ἑκάστην ἐν τῇ θήκῃ αὐτοῦ γενόμενα θαύματα· με |⁶ τὰ τούτου τοίνυν τοῦ ἀοιδίμου πρεσβυτέρου, ὁμιλῶν ὁ ἐπί |⁷ σκοπος περὶ ἐξόδου ψυχῆς πῶς λογοθετεῖται ὑπὸ τῶν |⁸ τῆς πονηρίας πν(ευμάτ)ων, ὁ δηλωθεὶς πρεσβύτερος, ἀπε |⁹ κρίθη λέγων· φίλος μου ἠσθένησε· καὶ ἀπελθόντος μου |¹⁰ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς με· ὡς ὀρῶ τὰ κατ' |¹¹ ἐμὲ τιμιώτατε, ἐγγὺς τοῦ θανάτου εἰμι· εἰ κελεύεις |¹² οὖν ἐξαγορεύσω τὰ ἐμὰ πεπραγμένα· πρὸς τὴν σὴν |¹³ ἀγιοσύνην· ἐμοῦ δὲ εἰπόντως· λέγε ἀδελφὲ ἀνερυθρι |¹⁴ ἀστως, οἱ πάντες γὰρ ἡμάρτωμεν ὡς ἄν(θρωπ)οι φθαρτοὶ καὶ |¹⁵ ἀρμαρτάνωμεν, ἐνοχληθέντες ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· |¹⁶ ἀλλὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ θ(εο)ῦ οὐ νίκησεν τὸ πλῆθος τῶν |¹⁷ ἡμετέρων κακῶν· ἐὰν διὰ μετανοίας καὶ ἐξαγορεῦ |¹⁸ σεως εἰλικρινοῦς, αὐτῶ προσίωμεν· ὁ δὲ, ἤρξατο λέγειν |¹⁹ προθύμως τὰ ἑαυτοῦ πλημελλήματα· μετὰ δὲ τὸ |²⁰ ἐξαγορεῦσαι αὐτὸν, συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φίλοι ἦλθαν θεά |²¹ σασθαι αὐτόν· καθεζομέων τοίνυν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ |²² καὶ τοῦ ἀσθενούντος πρὸς ἡμᾶς ὁμιλοῦντος, ἐξαί |²³ φνης πρὸς τὸ ἕτερον μέρος στραφεὶς τῆς κλίνης, αὐ |²⁴ θεντικῶς πρὸς ἄρχοντα ἐλάλησε καὶ ἐπολυχρόνησε· |²⁵ πάντων ἡμῶν θαμβηθύντων καὶ φόβῳ συσχεθύντων· |²⁶ καὶ λογιζομέων ὅτι ὀπτασίαν τινὰ θεωρεῖ· αὐτὸς ἂ |²⁷ τενὲς βλέπων πρὸς τὸν ὠφθέντα αὐτῶ ἔλεγε· ναὶ |²⁸ ἀληθῶς τοῦτο ἐποιήσει· ἀλλὰ ἐξλήγγειλα αὐτῶ τῷ πρεσ |²⁹ βυτέρῳ· καὶ πάλιν ἔλεγε· κ(αὶ) αὐτὰ ἐποίησα, ἀλλὰ καὶ |³⁰ αὐτὰ ἐξηγόρευσα· καὶ πάλιν ἔλεγε· ψεύδονται αὐτὰ |³¹ οὐκ ἐποίησα, κατηγοροῦσι με· τοιαῦτα οὖν πολλὰ ||³²

ἔλεγεν· τὰ μὲν, ὅτι ἐποίησα καὶ ἐξήγγειλα· τὰ δὲ, ὅτι |¹ ψεύδονται κατηγοροῦσι μου· καὶ μετὰ ταῦτα εἶπεν· διὰ τὸν |² χάρτην ὃν λέγουσιν οἶδε ὁ κ(ύριο)ς ὅτι οὐκ ἠθέλον

ἄραι αὐτὸν· ἀλ³ λ' ἐπαροδήγησαν με ἄλλοι μωροὶ ὅμοιοί μου· ὅτι κλέψον⁴ αὐτὸ ἐκ τῆς μ(ητ)ρ(ός) σου, καὶ δὸς τῷ δούλῳ· καὶ δοῦναι σοὶ ἔχει⁵ νόμισμα· ἔξεις καὶ μισθὸν παρὰ τῷ θ(ε)ῶ· καὶ πάλιν⁶ ἔλεγεν· καὶ αὐτὸ ἀλήθεια ἅπερ λέγουσιν· αὐτὸ δὲ κατηγο-⁷ ροῦσί μου· ὅμως ἐρεῦνησον καὶ ἐὰν εἰσὶν ἀληθὲς ἅπερ⁸ λέγουσιν· αὐτὸ δὲ κατηγοροῦσί μου· καὶ εἰ εὗρεις ἀληθὲς⁹ ἵνα μὲ ἀποκτείνης· καὶ πάλιν ἔλεγεν· καὶ ὑπάγεις¹⁰ καὶ ἔλθης μετὰ τρίτην ἡμέραν; φοβήθητι τὸν θ(εὸ)ν ἐὰν¹¹ θέλεις ἐπάραμε, ἐπαρόν με ἄρτι οὐ δύναμαι γὰρ κο¹² λάζεσθαι τὰς τρεῖς ἡμέρας· καὶ πάλιν ἵνα ὑπάγης¹³ καὶ ἐνδέχομαί σε μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν· ἡμῶν¹⁴ δὲ πάντων ἀκουόντων ταῦτα καὶ φόβῳ καὶ τρόμῳ καὶ πολ¹⁵ λῶ συνεχομένων καὶ ἐκπληττομένων ἐπὶ τῷ φρικ¹⁶ τῷ καὶ ἀρράτω λογοθεσίῳ· ὁ ἀσθενῶν πρὸς ἡμᾶς ἐστρά¹⁷ φη· ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν· τί ἦσαν ἀδελφὲ ἅπερ¹⁸ ἔλεγες καὶ τίني προσομίλεις· ὁ δὲ ἔφη· μὴ νομίζης¹⁹ ὅτι ἐξέστιν καὶ οὐκ ἔχω σῶον τὸν νοῦν μου; ἢ τυφλοὶ ἐστὲ²⁰ καὶ οὐ βλέπετε τὸν βασιλικὸν καὶ τοὺς ἐνδόξους ἄν²¹ δρας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, καὶ τοὺς αἰθίοπας τοὺς ἰ²² σταμένους πρὸς τὴν θύραν; ἐγὼ δὲ ἔφην· ποῖον βασι-²³ λικὸν· ὁ δὲ, ἐκεῖνον λέγω τὸν εὐνοῦχον· τὸν ἄρτι²⁴ συνομιλοῦντα με· οὗ καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὲρ τὸν ἥλιον²⁵ ἔλαμπεν· καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ὡς φῶς ἐξήστραπεν·²⁶ οὗτος εἰσῆλθεν ἐνθάδε μετὰ ἐνδόξων καὶ φοβερῶν²⁷ ἀνδρῶν· αἰθίοπες δὲ τινὲς ἐλθόντες, καὶ σαπροει-²⁸ δεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπάρχοντες· ἴσταντο πρὸς τὴν θῶ²⁹ ραν κατηγοροῦντες μου καὶ λέγοντες· ὅσα ἐποίησα καὶ³⁰ οὐκ ἐποίησα· τοῦ δὲ βασιλικοῦ πρὸς με λέγοντος· εἰ³¹ ἀληθεῖ εἰσὶν ἅπερ λέγουσι ὅσα ἐγίνωσκον ὅτι ἐποι-||³²

ησα, ὅτι ναὶ ταῦτα ἐποίησα· ἀλλ' ἐξηγόρευσαι αὐ¹ τὰ τῷ πρεσβυτέρῳ· ἅπερ δὲ ἐγίνωσκον ὅτι οὐκ ἐποίησα² ἔλεγον ὅτι ψεύδονται, ταῦτα οὐκ ἐποίησα κατηγοροῦσι μ(οῦ)·³ ἐγὼ δὲ πάλιν εἶπον πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ χάρτην ὃν ἔλεγες⁴ τί ἦν· περὶ γὰρ τούτου οὐδὲν μοι εἶρηκας· αὐτὸς δὲ ἀποκρι-⁵ θεις εἶπεν· ἐνόμιζον τοῦτο ὅτι οὐδὲν ἐστίν· καὶ διὰ τ(οῦ)το⁶ οὐκ ἐξήγγειλα, αὐτῷ· ἐγὼ δὲ εἶπον· καὶ τί ἦν· ὁ δὲ, ἔφη·⁷ δούλον εἶχεν ἢ μ(ή)τηρ μου· καὶ ἐποίησεν εἰς χάρτην τὴν ἐλευ⁸ θερίαν αὐτοῦ· κατεῖχε δὲ τὸν τοιοῦτον χάρτην λέγουσα· ὅ⁹ τι μετὰ θάνατόν μου ἵνα δωθῇ τῷ δούλῳ καὶ πορευέται ἐλεύ¹⁰ θερος ὅπου ἂν θέλει καὶ βούλεται· αὐτὸς δὲ πονηρότατος¹¹ ὢν ὑπέβαλλε τινὰς μωροὺς ὁμοίους μου, καὶ ἐβίασαν¹² τὸ με ἵνα κλέψω τὸν χάρτην, ἐκ τῆς μ(ητ)ρ(ός) μου καὶ δώσω αὐτῷ¹³ συνθέμενοι ὑπὲρ τοῦ τοιούτου παρασχεῖν μοι νόμισμα·¹⁴ ἐγὼ δὲ ἀπατηθεὶς ὑπ' αὐτῷ ἔκλεψα τὸν χάρτην, καὶ δέ¹⁵ δωκα τῷ δούλῳ· τὸ δὲ νόμισμα οὐκ ἔλαβον· αὐτὸς δὲ λα¹⁶ βῶν τὸν

χάρτην, οὐκέτι τῆς μ(ητ)ρ(ὸ)ς μου δουλείαν ἐποίει· αὐτὴ δὲ ¹⁷ ψηλαφήσασα καὶ μὴ εὐροῦσα τὸν χάρτην· ἠγανάκτη κατῆ ¹⁸ ραμένη τὸν κλέψαντα· ἐγὼ δὲ πολλάκις ἀκούων αὐτῆς ¹⁹ καταρωμένης οὐχ' ὠμολόγουν· τοῦτο ἦν ὅπερ ἔλεγον οἱ ²⁰ αἰθίοπες· ἔλεγον δὲ καὶ ἕτερα πολλά, ἅπερ οὐκ ἐποί ²¹ ησα· ἐρωτῶντος δὲ περὶ τοιούτων τοῦ βασιλικοῦ· ἀπεκρίθην ²² ὅτι ψεύδονται κατηγοροῦσι μου· ὅμως ἐρεύνησον· καὶ ἐὰν ²³ εἰσὶν ἀληθῆ ἀπόκτενόν με· τότε ὁ βασιλικὸς τοὺς αἰθί ²⁴ ωπας ἔδιωξε· καὶ πρὸς ἐμὲ εἶπεν· ἄπελθε ἐτοί ²⁵ μασον σεαυτὸν· καὶ ἀποκαρθεὶς ἐνδύσαι τὸ τῶν μονα ²⁶ χῶν ἅγιον σχῆμα· καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἔρχωμαι ²⁷ καὶ παραλαμβάνω σε· ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· εἰ ²⁸ τοῦτο βούλει αὐθέντα μου ποιῆσαι, ἄρρομενοῦ· οὐ γὰρ ²⁹ δύναμαι κολάζεσθαι τὰς τρεῖς ἡμέρας· ὁ δὲ εἶπεν· οὐχὶ ³⁰ ἀλλ' ὕπαγε ποίησον ὡς λέγω σοι· καὶ μετὰ τρίτην ἡμέ ³¹ ραν ἐλθεῖν ἔχω τοῦ ἀρέσαι· καὶ αὐθεντικῶς ἀποχαι ³²

ρετήσας αὐτόν· εὐθὺς αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπεχώρησαν ¹ ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ ἐξέστημεν καὶ ἐφρί ² ξαμεν· ἐννοοῦμενοι οἷον τέλος φοβερὸν ἡμᾶς ἐκδέχεται ³· αὐτὸς δὲ τὰ αὐτοῦ πάντα καλῶς διαθέμενος καὶ ἀμφι ⁴ σάμενος τὸ τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα, τῇ τρίτῃ ⁵ ἡμέρᾳ μετέστη πρὸς κ(ύριον) : ⁶

Κεφ. Τλδ´

ἐπὶ μαυρικίου τοῦ βασιλέως· ἐγένετό τις ἀρχιληστής [|]⁷ ἐπὶ τὰ μέρη τῆς θράκης, ὠμὸς
καὶ ἀπάν(θρωπ)ος· καὶ τοι [|]⁸ (οὔ)τος ἦν ὡς καὶ τὰς ὁδοὺς ἐκεῖνας ἀβάτους ἐποίησε·
τ(οὔ) [|]⁹ τον χειρώσασθαι πολλῶν στρατιωτῶν καὶ στρατηγῶν πά [|]¹⁰ ση μηχανῇ
ἐπιχειρησάντων, καὶ μὴ δυνηθέντων· ἃ [|]¹¹ κούσας τοίνυν ὁ θεϊότατος βασιλεὺς
μαυρίκιος διὰ τινος [|]¹² νεανίσκου παιδὸς, τὰ ἴδια φυλακτὰ ἀπέστειλε τῷ ἀρ [|]¹³
χληστῇ, λόγον αὐτῷ διδοὺς αὐτῶν· ὁ δὲ ἀρχιληστής κατ [|]¹⁴ ἐνέργειαν θε(ο)ῦ
αἰδεσθεὶς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπο [|]¹⁵ βαλὼν τὸ ἔθος τὸ ληστρικὸν ἐν
πραυτητι προβάτου δί [|]¹⁶ κην κατελθὼν· τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως μετεξομολο [|]¹⁷
γήσεως προσέπεσεν· εἶτα μικρῶν ἡμερῶν τινῶν [|]¹⁸ διελθ(ου)σῶν· καὶ εἰς ἀσθένειαν
τινὰ ὁ ληστής πυρεκτι [|]¹⁹ κὴν περιπεσῶν· ἐκεῖτο ἐν τῷ νοσοκομίῳ τῷ λεγο [|]²⁰ μένω
τῶν σαμψῶν· καὶ χρυσάμενο οἰνοποσίου, εἰς [|]²¹ φρενιτικὴν ἔκστασιν περιέπεσεν· εἶτα
ἀναμίψας [|]²² καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν· καὶ καταλαβούσης λοιπὸν τῆς [|]²³ νυκτὸς, ὡς εἶδεν
ἑαυτὸν βαρούμενον· καὶ τοῦ βίου [|]²⁴ πάντως ἐξερχόμενον· εἰς ἰκεσίαν τοῦ
πανοικτίρμου [|]²⁵ νος θε(ο)ῦ ἐτρέπετο· σὺν δάκρυσιν ἐξομολογούμενος· [|]²⁶ καὶ
συγχώρησιν τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν αἰτούμενος, κ(αὶ) [|]²⁷ λέγων· οὐ ζητῶ τί ξένον παρὰ
σοῦ φιλάν(θρωπ)ε· ὅσα [|]²⁸ γὰρ σε διεξομολογήσεως ὁ ληστής ὁ πρὸ ἐμοῦ, οὔτ(ως) [|]²⁹
καὶ εἰς ἐμὲ θαυμάστωσον τὰ ἐλέη σου τῇ σῆ εὐπλαγ [|]³⁰ χνία· καὶ δέξαι μου τοῦτον
τὸν ἐπὶ θάνατον κλαυθμ(ὸν) [|]³¹ ἐν τῇ κλίνῃ· καὶ ὡς ἐκείνους τοῦς περὶ τὴν ἐνδεκά [|]³²

τὴν ὥραν, μὴδὲ ἄξιον ἐργασαμένους, (οὔ)τω κάμ(ου) [|]¹ τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ πικρὰ
δάκρυα, καὶ καθαίρον με [|]² βαπτίζων ἐν ἑαυτοῖς ἐν θανάτιον τὴν συγχώρησιν· [|]³ ὡς
βάπτισμα παράσχου, μὴ ἀπαιτῶν τί πλέον· (οὔ) [|]⁴ γὰρ παρέχει ἡ ὥρα τῶν
ἐκσπηλευτῶν μου ἐγγισάντων· [|]⁵ ἀλλὰ μὴ ἀντιτείνης ἢ στηβαρήσης· (οὔ) γὰρ
εὐρήσης ἐν ἐμοὶ [|]⁶ τί ἀγαθὸν· προκατέλαβόν με γὰρ αἱ ἀνομίαι μου, καὶ [|]⁷ πρὸς
ἐσπέραν ἐφθάσθην κακῶς· ὅτι ἀμύθητὰ μ(ου) [|]⁸ τὰ χρεεῖ· ἀλλ' ὡς ἐδέξου πέτρου τοῦ
ἀποστόλου τὸν πι [|]⁹ κρὸν κλαυθμὸν, (οὔ)τως πρόσδεξαι καὶ τὸν ἐμὸν φιλάνθ(ρωπ)ε·
[|]¹⁰ ἐπίχεόν μου ταῦτα τὰ δάκρυα ἐπὶ τὸ τῶν ἀνομιῶν μ(ου) [|]¹¹ χειρόγραφον· καὶ τῷ
σπόγγῳ τῆς εὐσπλαγχνίας σου ἔξα [|]¹² λείφων τὰ ἀνήκεστα μου πλημμελήματα· ταῦτα
[|]¹³ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ πλείστας ὥρας ὁ ληστής ἐξομολογού [|]¹⁴ μενος· καὶ τῷ ἰδίῳ

φακιολίω τὰ δάκρυα ἐκμάσσω, ¹⁵ παρέδωκε τὸ πν(εῦ)μα· καθὼς οἱ πλησίον αὐτοῦ κοιμῶ¹⁶ μενοι διηγῆσαντο· ἀρχίατρος δέ τις εὐλαβεῖς ὁ ἐκεῖνον ¹⁷ τὸν ξενόνα ἐπισκεπτόμενος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καθεύδον ¹⁸ ὄρᾱ κατόναρ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐν ἧ ὁ ληστής ἐτελεύτη ¹⁹ σε, τινὰς αἰθίοπας πολλοὺς ἐλθόντας πρὸς τὴν κλί ²⁰ νην τοῦ ληστοῦ μετὰ πλείστων χάρτων· περιεχότων τὰ ἄ ²¹ μαρτήματα τοῦ ληστοῦ· εἶτα καὶ δύο τινὰς φωτεινοὺς ²² ἄνδρας· ἤνεγκαν οὖν ζυγὸν καὶ βαλόντων τῶν αἰθίοπων ²³ ἅπαντα τὰ χειρόγραφα τοῦ ληστοῦ· ἐκατεβάρησεν ἡ μία ²⁴ πλάστιξ· ἡ δὲ ἑτέρα ἐφ' ὑψηλοῦ ἦν ἀνακεκουφισμένη· ²⁵ λέγουσι οὖν οἱ δύο τοῦ φωτὸς ἄγγελοι· εἶτα ἡμεῖς (οὐ)δὲν ²⁶ ἔχωμεν ὧδε· λέγει ὁ ἕτερος πρὸς τὸν ἄλλον τί ἔχωμ(εν) ²⁷ ἔχειν· οὐπω δέκατην ἡμέραν ἔχει ἐλθὼν ἐκ τοῦ ληστη ²⁸ ρίου καὶ τῶν φόνων αὐτοῦ· καὶ τί ἀγαθὸν ζητοῦμεν ²⁹ ἐκ τούτου· καὶ ὡς ταῦτα ἔλεγον· προσεποίησαν τὸ ³⁰ ψηλαφᾶν ἐν τῇ κλίνῃ αὐτοῦ, εἶπως εὕρωσι καὶ αὐτοὶ ³¹ τί ἀγαθόν· καὶ εὐρὼν ὁ εἷς τὸ φακιόλιον αὐτοῦ ἔνθα ³² ||

τὸν κλαυθμὸν ἐξέμασεν, λέγει πρὸς τὸν ἕτερον αὐτοῦ· ¹ ὄντως οὐδὲν ἕτερον ἔχωμεν ὧδε εἰ μὴ τὸ φακιόλιον τῶν ² δακρῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ βάλωμεν αὐτῷ εἰς τὴν ἑτέραν ³ πλάστιγγα· καὶ τὴν φιλαν(θρωπ)ίαν τοῦ θ(εο)ῦ σὺν αὐτῷ, εἰ πά ⁴ ντως γένεταί τι ποτε· καὶ ὡς μόνον ἐβαλον αὐτὸ εἰς τὴν ⁵ πλάστιγγα τὴν ἀνακεκουφισμένην, κατεβάρησεν ἐξαί ⁶ φνης, καὶ ἐσκορπίσθησαν ὅλα τὰ χειρόγραφα τὰ ὄντα ⁷ εἰς τὴν ἄλλην πλάστιγγα· καὶ ἐβόησαν μιᾶ φωνῇ οἱ ἄ ⁸ γγελοι λέγοντες, ἐνίκησεν ἡ φιλαν(θρωπ)ία τοῦ θ(εο)ῦ· καὶ λα ⁹ βόντες τὴν ψυχὴν τοῦ ληστοῦ ἀπήγαγον αὐτὴν μεθεαυτῶν· ¹⁰ οἱ δὲ αἰθίοπες ὀλολύξαντες ἔφυγον κατησχυμμένοι· ¹¹ καὶ ταῦτα ἰδὼν ὁ ἰατρὸς εὐθύς ἔξυπνος γενόμενος· ἔνε ¹² δύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ δρομαίως εἰσῆλθε εἰς ¹³ τὸν ξενῶνα· καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ληστοῦ εὔρε τὸ ¹⁴ σῶμα αὐτοῦ σχεδὸν ζέοντα· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπελθοῦ ¹⁵ σαν πρὸς κ(ύριον)· τὸ δὲ φακιόλιον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ¹⁶ αὐτοῦ κείμενον, γέμοντα δακρῶν· καὶ δὴ μαθὼν παρὰ ¹⁷ τῶν πλησίων κοιμωμένων τὴν ἐξομολόγησιν, ἦν ἐποι ¹⁸ ἦσατο ὁ ληστής πρὸς τὸν θ(εὸ)ν· λαβὼν τὸ φακιόλιον εἰσῆλ ¹⁹ θε πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα· δεικνὺς αὐτὸν καὶ ²⁰ διηγούμενος ἅπερ ἐκ τῶν κοιμωμένων ἀκήκοεν· λέ ²¹ γων ὁ ἰατρὸς τῷ βασιλεῖ· εὐχαριστοῦμεν τῷ θ(ε)ῷ εὐσεβέ ²² στατε δέσποτα· ἠκούσωμεν ληστὴν συνθέντα διεξομολο ²³ γήσεως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ οὐρανίου βασιλέως· καὶ ἴδω ²⁴ μεν ληστὴν σωθέντα διεξομολογήσεως ἐπὶ τοῦ σοῦ κρά ²⁵ τους τοῦ ἐπίγειου βασιλέως· καὶ ταῦτα μὲν ἀκου ²⁶ οντες πιστεύωμεν ἀληθεῖ εἶναι· ὅμως καλὸν τοῦ προ ²⁷ λαβεῖν τὴν φοβερὰν ὥραν τοῦ θανάτου· καὶ προετοι ²⁸ μᾶσαι

ἑαυτοῖς διὰ μετανοίας· πόσοι γὰρ εἶπέ μοι ^{|29} ἐξαίφνης ἀρπάζονται, μήτε λαλήσαι μήτε
δακρῦσαι ^{|30} ἰσχύοντες· τίς δε σοι καὶ ὁ ἀντιφωνῶν ὅτι εὐρήσης το ^{|31} σαῦτα δάκρυα
τὴν ὥραν ἐκείνην τῷ θεῷ προσάγαται, ||³²

ὄσαι ὁ ληστής ἐκεῖνος προσήγαγεν· διὸ μὴ ἀναμείνω ^{|1} μεν, μὴ δὲ ἐκδεξώμεθα ἐν τῷ
θανάτῳ τῷ θεῷ ἐξομολογῆ ^{|2} σασθαι· ἀλλὰ μᾶλλον προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον ^{|3}
αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει· οὐ γὰρ ἵνα χαννώσω τὰς ἡμετέρας ^{|4} ψυχὰς ταῦτα
συνέγραψαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἵνα διεγείρω ^{|5} οὐχ' ἵνα ἀμελεστέρους, ἀλλὰ
προθυμωτέρους ποιήσω : ^{|6}

2.4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Από τις πέντε ιστορίες που εξετάζονται στην παρούσα έρευνα, οι τέσσερεις φέρουν πολλά όμοια θεματικά στοιχεία ενώ η άλλη έχει καθαρό θεωρητικό χαρακτήρα.

Το περιεχόμενο της ιστορίας Για' χαρακτηρίστηκε ως θεωρητικό, με την έννοια πως η ιστορία δεν βασίζεται σε κάποια πλοκή δηλαδή δεν υπάρχουν ήρωες και κάποια πλοκή. Το κείμενο αναφέρεται στην διάκριση της απλότητας σε σαρκική και πνευματική. Όλο το κείμενο εξελίσσεται γύρω από λεγόμενα του Μεγάλου Βασιλείου. Ειδικότερα, στην ιστορία αυτή γίνεται λόγος από την μία πλευρά για αυτούς που ακολουθούν τις εντολές του Κυρίου και είναι πνευματικά απλοί ενώ από την άλλη πλευρά για αυτούς που παρεκκλίνουν από κάθε εκδοχή του αγαθού και είναι υπηρέτες του Σατανά. Μέσα από μία εξαιρετικά ρεαλιστική παρομοίωση, ο αφηγητής συγκρίνει την παρέκβαση του δρόμου με εκείνη των θεϊκών εντολών καθώς και οι δύο οδηγούν στην καταστροφή. Επεξηγηματικά, εάν παρεκκλίνουμε από την πορεία μας, είτε προς τα δεξιά είτε προς τα αριστερά, ενώ μετακινούμαστε πάνω σε μία γέφυρα θα βρεθούμε κάτω από αυτήν. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εντολές του Θεού και τη θεία διδασκαλία. Κάθε απόκλιση από αυτές μας οδηγεί στην αποστροφή μας προς το Σατανά και την μετέπειτα αυτοκαταστροφή μας. Το κείμενο τελειώνει με ένα παραινετικό ρητό του Δαβίδ που μας προτρέπει να μην χάσουμε ποτέ την πίστη μας στον Κύριο και να μην παρεκκλίνουμε από αυτόν ακόμη και αν συναντήσουμε πολλά εμπόδια στο δρόμο της ζωής.

Μεταξύ των κεφαλαίων λοιπόν Τλ', Τλα', Τलग' και Τλδ' εντοπίζονται κάποιοι κοινοί τόποι, είτε σε όλα είτε σε κάποια από αυτά. Παρατηρούνται τέσσερα θεματικά σημεία που είναι κοινά και στις τέσσερεις ιστορίες.

Το πρώτο από αυτά είναι η θεϊκή παρουσία είτε μέσω ενός προσώπου που δεν είναι ορατό προς όλους τους ήρωες, είτε μέσω ονείρου είτε μέσω φυσικών φαινομένων. Σε όλες τις περιπτώσεις η κατάσταση υποκινείται από το Θεό χωρίς την ουσιαστική ύπαρξη του ίδιου. Για να γίνω πιο σαφής, σε καίρια σημεία των κεφαλαίων Τλ' και Τलग' κάνουν την εμφάνιση τους κάποιοι άνδρες οι οποίοι είναι ορατοί κυρίως από τους πρωταγωνιστές των ιστοριών, δηλαδή από τον θεοσεβούμενο γέροντα και τον νεαρό ληστή. Καθένας από αυτούς τους άνδρες παρουσιάζεται ως λαμπρός και με ενδυμασία τόσο φωτεινή σαν το φώς (Τλ', 150^v.18-19: *τῆ στολῆ*

αὐτοῦ λευκῆ ὡς τὸ φῶς και Τλγ', 153^v.26: *ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ὡς φῶς ἐξήστραμεν*) ενώ η παρουσία τους γίνεται γνωστή στους υπόλοιπους ήρωες μέσω των πρωταγωνιστών. Η μόνη διαφορά στην παρουσία αυτών των ανδρών είναι ο βασιλικός απεσταλμένος του κεφαλαίου Τλγ' συνομιλεί με τον πρωταγωνιστή εν παρουσία των υπολοίπων ηρώων. Από την άλλη πλευρά, ο άνδρας του άλλου κεφαλαίου μένει σιωπηλός χωρίς να ταράξει τους υπόλοιπους ήρωες έως ότου αποκαλύπτεται η παρουσία και ο ρόλος του.

Στο κεφάλαιο Τλδ', εκτός από την παρουσία των δύο αγγέλων οι οποίοι στέκονται στο πλευρό του αρχιληστή και βοηθάνε στην συγχώρεσή του, υπάρχει και το στοιχείο του ονείρου. Ειδικότερα, ο γιατρός της ιστορίας βλέπει σε όνειρο όλη τη διαδικασία της εξομολόγησης με την επικείμενη συγχώρεση του αρχιληστή και είναι ο μόνος, θα λέγαμε, μάρτυρας της άφεσης των αμαρτιών του πρωταγωνιστή από τον Κύριο.

Το θεϊκό στοιχείο της ιστορίας Τλα' είναι ο τοπικός σεισμός που γίνεται στο σπίτι της γυναίκας που φροντίζει το λεπρό γέροντα. Αξιολογείται ως θεϊκό σημάδι καθώς είναι αδύνατον να γίνει σεισμός μόνο σε ένα σπίτι μίας ολόκληρης πόλης. Αυτόν το σεισμό συμπληρώνουν οι θεϊκές- αγγελικές φωνές που αναγγέλλουν την συγχώρεση των δύο αμαρτωλών.

Τα άλλα δύο στοιχεία που εμφανίζονται στα τέσσερα κεφάλαια είναι η εξομολόγηση και η άφεση των αμαρτιών των πρωταγωνιστών. Αυτά είναι και τα κυριότερα στοιχεία των κειμένων. Οι ήρωες όντας μετανιωμένοι για τις παρελθοντικές τους πράξεις νιώθουν την ανάγκη να τις εξομολογηθούν. Οι τρεις από τους πέντε ήρωες, ο λεπρός γέροντας και οι δύο ληστές, ωθήθηκαν στην εξομολόγηση ενώ βρισκόταν στην επιθανάτια κλίνη. Για την κατάσταση του κοσμικού άνδρα του πρώτου κειμένου δεν γίνεται κάποια αναφορά.

Η εξομολόγηση είναι το βασικότερο και ίσως το πιο επώδυνο στάδιο από το οποίο πρέπει να περάσουν όσοι έσφαλλαν ώστε να συγχωρεθούν για τις πράξεις του. Μέσω της εξομολόγησης γίνεται φανερή όχι μόνο η μετάνοια των ηρώων αλλά και η αναγνώριση των σφαλμάτων τους. Εφόσον, οι ήρωες απέδειξαν στο Θεό πως μετάνιωσαν για τα αποτρόπαια λάθη τους, ο Θεός τους συγχώρεσε για αυτά.

Άξια αναφοράς είναι και η συγχώρεση των αμαρτιών της μοναδικής γυναίκας (κεφ. Τλα') των εξεταζόμενων ιστοριών (για αυτό παραπάνω αναφέρονται ως πέντε οι ήρωες των τεσσάρων ιστοριών). Η γυναίκα αυτή στάθηκε δυνατή ώστε να εξομολογηθεί τα πλημμελήματα της την ώρα που ο μοναχός έψελνε το σχετικό

Ευαγγέλιο με την επίσκεψη του Χριστού στη Βηθανία. Η γυναίκα πράττοντας όμοια με τη γυναίκα του Ευαγγελίου, δηλαδή αφού έχυσε τα πόδια του μοναχού μύρο, άρχισε να τραβάει τα μαλλιά της και να εξομολογείται τις αμαρτίες της.

Τέλος, το τελευταίο κοινό σημείο των ιστοριών είναι η ανωνυμία. Όπως προειπώθηκε στην εισαγωγή της παρούσας έρευνας, οι ψυχοφελείς ιστορίες φέρουν πλήρη ανωνυμία. Σε καμία από τις εξεταζόμενες ιστορίες δεν ονομάζεται κανένας από τους ήρωες, είτε πρόκειται για τους απλούς ήρωες είτε για τους πρωταγωνιστές. Η παρουσίαση και παρουσία τους γίνεται με όρους όπως κάποιος γέροντας, κάποια γυναίκα, ένας αρχιληστής, κάποιοι Αιθίοπες, ένας αρχίατρος, ένας κοσμικός άνδρας, ένας βασιλικός ευνούχος, κάποιοι συγγενείς κ.α.. Το ίδιο ισχύει και για τους τόπους δράσης των ιστοριών με μόνη διαφορά τα κεφάλαια Τλ' και Τλδ'. Στο πρώτο από αυτά ο τόπος δράσης είναι το βουνό του Ολύμπου ενώ στο κεφάλαιο Τλδ' η ιστορία λαμβάνει χώρα στο νοσοκομείο των Σαμψών κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Μαυρικού.

Εκτός από αυτά τα κοινά στοιχεία των τεσσάρων ιστοριών κάποιες από τις ιστορίες ομοιάζουν και σε άλλα σημεία. Η καταγραφή των σφαλμάτων είναι ένα από τα στοιχεία που εντοπίζεται στα κεφάλαια Τλ' και Τλδ'. Στο Τλ', κατά τη διάρκεια της εξομολόγησης ο άνδρας θεϊκής υπόστασης, που προαναφέρθηκε, έχει στην κατοχή του έναν πάπυρο με τα σφάλματα του εξομολογηθέντος ενώ στο άλλο κεφάλαιο οι Αιθίοπες είναι αυτοί που φέρουν μαζί τους τα χειρόγραφα στα οποία αναγράφονται τα λάθη του ληστή.

Η παρουσία των Αιθίοπων, που έχουν το ρόλο του κακού, είναι διακριτή και στο κεφάλαιο Τλγ'. Εκεί οι Αιθίοπες δεν φέρουν κάποια χειρόγραφα αλλά στέκονται αντίδικοι απέναντι στον άρρωστο ληστή κατηγορώντας τον για πράγματα τα οποία, όπως ο ίδιος ισχυρίζεται, δεν έχει πράξει. Από αυτή τη δικαστική διαμάχη, όπως θα την παρομοιάζαμε, ήταν αδύνατο να λείπει ένας δικαστής. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, αυτόν τον ρόλο κατέχει ο βασιλικός ευνούχος που αποδίδει δικαιοσύνη με την συγχώρεση του κατηγορουμένου. Στο Τλδ' οι Αιθίοπες-αντίπαλοι απλώς έφεραν μαζί τους τα καταγεγραμμένα σφάλματα του ληστή τα οποία όμως δεν υπερίσχυσαν του γεμάτου δάκρυα μετάνοιας τουρμπανιού του ληστή. Έτσι, οι δύο άγγελοι έκριναν αθώο τον ληστή. Και στις δύο περιπτώσεις οι Αιθίοπες ηττημένοι αποχωρούν πριν το τέλος των ιστοριών.

Ένα επιπρόσθετο κοινό σημείο μόνο των δύο παραπάνω κεφαλαίων, Τλγ' και Τλδ', χαρακτηρίζεται η ληστρική συμπεριφορά των πρωταγωνιστών τους. Στην

ιστορία Τλδ ο ήρωας παρουσιάζεται εξ αρχής ως κάποιος τρομερός αρχιληστής. Από την άλλη πλευρά, στο Τλγ' δεν εντοπίζεται πουθενά ο όρος ληστής ωστόσο μέσα από το διάλογο του πρωταγωνιστή με τον βασιλικό απεσταλμένο γίνεται φανερή η κλοπή που διέπραξε ο πρωταγωνιστής παίρνοντας το πάπυρο με την ελευθερία του δούλου από τη μητέρα του. Αυτό ήταν και το κύριο αμάρτημά του, η κλοπή δηλαδή του παπύρου.

Το θέμα της νόσου κατατάσσεται στα κοινά σημεία τριών από των τεσσάρων ιστοριών. Όπως προαναφέρθηκε, τρεις από τους πρωταγωνιστές όντας σε κρίσιμη σωματική κατάσταση και σκεφτόμενοι τις αμαρτίες τους, μετανοούν και οδηγούνται στην εξομολόγηση. Στο Τλα' ο γέροντας πάσχει από λέπρα, στο Τλγ' δεν αναφέρεται από ποια ασθένεια έχει αρρωστήσει ο πρωταγωνιστής και στο Τλδ' ο ληστής πάσχει από κάποια πυρετική ασθένεια.

Σε αυτές τις τρεις ιστορίες κοινή είναι και η κατάληξη των ηρώων με μία μικρή απόκλιση. Επεξηγηματικά, τα τρία κείμενα τελειώνουν με την απομάκρυνση των ηρώων από τον επίγειο κόσμο και την μετάβαση τους στον ουράνιο κόσμο στο πλευρό του Θεού. Τόσο οι δύο ληστές των Τλγ' και Τλδ' όσο και η γυναίκα του Τλα' πήγαν κοντά στο κύριο. Οι δύο ληστές σχεδόν αμέσως μετά την εξομολόγησή τους ενώ στον έναν είχε ανακοινωθεί πως θα μετέβαινε κοντά στον Κύριο με το πέρασμα των τριών ημερών (Τλγ' 154^f, 31-32: *Καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐλκεῖν ἔχω τοῦ ἄραι σε*). Η γυναίκα του άλλου κειμένου (Τλα') μετέβη κοντά στο Κύριο αργότερα, όταν ήρθε το φυσικό τέλος της ζωής της.

Με βάση όλα τα παραπάνω, παρατηρείται πως η ιστορία Τια' δεν έχει καμία απολύτως σχέση, ως προς την εξέλιξη της, με τις υπόλοιπες ιστορίες. Αυτό είναι πολύ λογικό καθώς πρόκειται για ένα μεγάλο ανθολόγιο με διαφορετικού είδους ιστορίες και αποφθέγματα. Ωστόσο, όλες οι ιστορίες και τα αποφθέγματα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Έχουν γραφτεί με σκοπό να ωφελήσουν τον αναγνώστη και να ενισχύσουν την πίστη του προς το Θεό.

Σχετικά με τις υπόλοιπες τέσσερις ιστορίες, παρατηρείται πως οι δύο ιστορίες, Τλγ' και Τλδ', οι οποίες σχετίζονται με ληστρικές συμπεριφορές έχουν τα περισσότερα κοινά σημεία μεταξύ τους. Έπειτα, το κεφάλαιο Τλα' έχει κάποια κοινά στοιχεία με αυτές. Στην ιστορία Τλ' δε γίνεται λεπτομερής περιγραφή της εξομολόγησης των σφαλμάτων του ήρωα συνεπώς σε αυτό το κεφάλαιο εντοπίζονται τα λιγότερα κοινά στοιχεία με τις υπόλοιπες ιστορίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ

Πρωτογενείς Πηγές

Ελληνόγλωσση

Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, *Η Αγία Γραφή*, Αθήνα 1997

Ζαχαροπούλου Ε., *Η Χριστιανική Αυτοκρατορία της Ρωμαϊκής Ανατολής και το Βασίλειο του Αζουμ, από τον Μ. Κωνσταντίνο ως τον Ιουστινιανό*, Πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ 2008

Μιονι Ε., *Εισαγωγή στην Ελληνική Παλαιογραφία*, Πάδοβα 1975, Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης (μτφρ.), Ιωάννινα 1977

Ντούρου Σ., *Το Μέγα και Αγγελικό Σχήμα ως Δεύτερο Βάπτισμα*, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Τομέας Λατρείας, Αρχαιολογίας και Τέχνης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2008

Ξενόγλωσση

Cain A., *The Greek Historia Monachorum in Aegypto. Monastic Hagiography in Late Fourth Century*, Oxford 2016

Efthymiades S.(ed.), *The Ashgate Companion to Byzantine Hagiography*, vol. II: Genres and Context. Part I: Genres, varieties and forms. Chap. 1: Byzantine Hagiography and its Literary Genres. Some Critical Observations, England 2014

Llewellyn Ihssen B., *John Moschos' Spiritual Meadow, Authority and Autonomy at the End of the Antique World*, Pacific Lutheran University, Washington, USA 2014

Rubenson S.(eds.), *Early Monastic and Classical Paideia* (vol. 3) in *Studia Patristica*, vol.LV, Markus Vinzent (eds.) [Sixteenth International Conference on Patristic Studies, Oxford 2011], Leuven- Paris- Walpole, MA 2013

The Book of the Elders. Sayings of the Desert Fathers: The Systematic Collection, Cistercian studies series: Number Two Hundred Forty, John Wortley (μτφρ.), Minnesota 2012

Velimironic Bishop N., *The Prologue from Ochrid*, Part Four, Mother Maria(trans.), Lazarica Press, Birmingham, England 1985

Δευτερογενείς Πηγές

Richard M., *Florilèges spirituels grecs*, στο: Dictionaire de Spiritualite, τόμος 5, Παρίσι 1962

Ιστοτοπογραφία

British Library, Digitised Manuscripts

http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Add_MS_36669

Wortley J., *A Repertoire of Byzantine Tales*,

<http://home.cc.umanitoba.ca/~wortley/>

Τριτογενείς πηγές

Λεξικά

Δημητράκος Δ., *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας*, εκδ. Δομή, Αθήνα x

Liddell H. G. – Scott R., *A Greek-English Lexikon*, Oxford 1996

Montanari F., *Σύγχρονο Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*, Πανεπιστήμιο Γένοβας 1995, Ρεγκάκος Α. (επιμ.), Αθήνα 2016